

42

Colecția POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

VICTOR EFTIMIU

Pe urmele ZIMBRULUI

EDITATĂ DE REVISTA ȘTIINȚĂ ȘI TEHNICĂ

VICTOR EFTIMIU

PE URMELE ZIMBRULUI

* * *

* * *

Colecția „Povestiri științifico-fantastice"
42

1847. Henri Parrocel (administratorul boierului moldovean Arkip Rosetti) îl determină pe nepotul său, Gaston, aflat la Paris, să viziteze Țările Romînești. Unchiul îl ispitește cu perspectiva unei extraordinare vînători de zimbri, dar gîndul său tainic este de a-l însura cu frumoasa Mușa, fiica boierului.

Ajuns la Drăgoșești, Gaston cîștigă simpatia lui Arkip Rosetti și devine secretarul literar al acestuia.

Mușa se simte atrasă de romanticul oaspe și îi propune să se căsătorească. Arkip Rosetti însă, care plănuia ca fiica lui să fie căsătorită cu un viitor domn al țării, hotărăște împreună cu mătușa Mușei, Marghioala Roznovan, plecarea fetei la Iași, ale cărui recepții o vor face să-și uite iubirea.

Pus la cale de Henri Parrocel, Stoeniță — căpetenia unor haiduci — răpește pe cei doi îndrăgostiți și îi ascunde la o mănăstire.

Smulgînd consimțămîntul boierului Rosetti, Stoeniță o readuce pe Mușa acasă.

LUCRARI CARE VOR APAREA ÎN COLECȚIA „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"

Nr. 43 — „Atolul Fakaofo" — povestire științifico-fantastică de I. Efremov (traducere din limba rusă).

Nr. 44—45—46 — „Duelul mut" — roman de aventuri de D. Szilagyi și M. Cîrloanță.

coperta-desen DEM IONESCU

(Continuare din numărul trecut)

Ca să se împlinească voia măriei sale, Gaston și Stoeniță mai rămaseră o noapte și o zi la Ciupercani, stind de vorbă multe și mărunte.

Ce-și vor fi spus, ce va fi întrebat căpetenia de haiduci și ce va fi răspuns frîncul cel tînăr să vă povestească tălmaciul lor, Ilieș Împușcă Vrabie.

În cartea sa de amintiri, Gaston Parrocel va închina un capitol lung celor douăzeci și patru de ore petrecute, împreună cu voievodul țiganilor, într-o mică și uitată monastire bizantină din munții Moldovei.

Capitolul acesta va fi o replică la noaptea din peșteră, cînd prinsul străin, prin blîndețea și farmecul său, cucerise întreaga ceată de lotri, în cap cu Sălumia — muma căpitanului.

Tot așa îi ajutase atunci să se descurce Ilieș Împușcă Vrabie, a cărui limbă franțuzească, eliptică și plină de pitoresc, dar mai puțin primitivă decît a algerienilor, mai bogată în vocabular și, uneori, de-o corectitudine impresionantă — se vedea școala unchiului Henri —, Gaston și-o notă în memorie ca s-o consemneze în opul viitor.

Însoțiți de cei șase paznici călări, cu puștile gata să tragă în haita ce le-ar fi ieșit în drum, cei doi tineri și cu Ilieș ajunseră la Miroslăveni. Petrecură noaptea acolo. Dimineața mai sosiră opt ortaci de-ai lui Stoeniță. Căpetenia de haiduci avea oamenii lui prin toate satele, prin toate conacele. Putea ridica oricînd sute și sute. Îndrăzneț și darnic, își păstrase toate legăturile cu tineretea de pe pămînturile boierului Rosetti și ale altor moșieri. La cea dintîi chemare erau gata să-l urmeze cete mari și multe. Le trimitea vorbă prin tot felul de pristavi tăinuiți.

Cu patrusprezece păzitori, care puteau înfrunta orice poteră, orice vrăjmași trimiși cu gînd rău împotriva fratelui său de cruce, porni Stoeniță Vodă spre Drăgoșești.

Urmărit mereu de slujitorii stăpînirii, temîndu-se de vînzări, de capcane, de viclenia oamenilor, feciorul Sălumiei își închipuise că și taică-său, boierul, uneltea ceva: umbla să se dezbare de ginerele nedorit, trimițîndu-i cîțiva plumbi din umbră.

De aceea, fără îndoială, îl despărțise de domnița Mărioara să n-o nimerească și pe dumneaei, cumva, vreun glonte slobozit la încăierare sau trimis din desișurile înzăpezite.

Har Domnului, însă, nu se întîmplă așa ceva. Drumeții ajunseră cu bine la Drăgoșești, către amiază.

Se întinse masă mare, cu boierul în frunte, cu domnişoara noastră, cu Marghioala Roznoveanca, cu domnul Henri, cu domnul Gaston, cu Stoeniță Vodă.

Conul Arkip era voios. Bătu din palme şi strigă glumind:

— Să poftească şi marele dragoman al curții, prea-cinstitul Ilieş Impuşcă Vrabie!...

Ilieş se aşeză şi el, cu mare smerenie, cam pe la coada mesei, şi petrecură de minune toți. Coana Marghioala se bucura şi nu prea de sfîrşitul acesta bun al întîmplărilor: gîndul dumneaei tot la Săndulache şi-l purta şi nu-şi dădea seama că ospățul acela era un adevărat praznic de logodnă...

După masă, boierul, în loc să se culce, cum îi era *tabietul,* chemă la el, în bibliotecă, rînd pe rînd, pe administrator, apoi perechea Gaston-Muşa, apoi pe Stoeniță.

Pe Henri Parrocel îl ținu puțin.

Îi strînse miinile, îl îmbrățişă ca pe o rudă ce era să-i fie — aproape cuscru —, apoi, reluîndu-şi rangul, sporit de acela de viitor principe al Moldovei, comunică administratorului dispozițiile ce urmau a fi luate. Henri Parrocel, în picioare, parcă mai modest ca pînă azi, asculta şi îşi nota.

— Ne vom pregăti de plecare spre Paris. Mîine te vei duce la Iaşi să iei contact cu *tineretul nemulțumit.* Pune-le la dispoziție orice sumă de care va fi nevoie. Vei spune surorii mele, Săftica Paladi, că domnişoara e bine sănătoasă la Drăgoşeşti şi că în curînd va pleca să se logodească acolo cu un tînăr din cea mai înaltă aristocrație franceză. Nu e nevoie să se ştie, încă, numele tînărului. Îmi vei comanda la croitorul hospodarului cîteva rînduri de haine după *ultima modă; tot* aşa *spune-i Săfticăi să-i croiască meşterițele* doamnei Smaranda toaletele de care va avea nevoie Muşa la Paris, pînă-şi va face acolo altele. Cum vom lipsi o lună-două, poate trei, dă ordinele necesare vătafilor de la Miroslăveni şi de la alte conace din drum.

Administratorul general al domeniilor roseteşti se înclină, ieşi şi trimise în bibliotecă pe Muşa şi pe Gaston, care intrară împreună. Fără să spună un cuvînt, cei doi tineri îngenuncheară în fața monseniorului, îi prinseră fiecare cîte o mînă, i-o sărutară.

Conul Arkip îi ridică şi, zîmbind printre lacrimi, le sărută creştetele...

— Dragii mei copii, în curînd Muşa împlineşte optsprezece ani. Pentru acest eveniment, i-am făgăduit Parisul. Îmi voi ține făgăduiala. Vom face nunta acolo. Citesc în ochii voştri fericirea. Şi eu sînt fericit, dragii mei. Făgăduiți-mi, însă, de pe acum, că veți îndeplini anumite lucruri pe care am să vi le cer acolo, spre binele *vostru şi* al viitorului familiei noastre!

Cei doi tineri ridicară ochii spre el surizînd şi înclinară capul, în acelaşi timp, în semnul unei supuneri totale.

— Şi-acum, mai e ceva. Să ştiți că fericirea voastră o datorați, în primul rînd, lui Stoeniță Vodă, care a fost prinț domnitor peste zeci de mii de paria ai Moldovei. Prin curajul lui, prin dragostea pe care v-o poartă, el a grăbit această logodnă, dorită cu atîta înflăcărare. Să-i fiți recunoscători. Să-l iubiți ca pe un frate adevărat. Eu îl voi socoti de azi încolo ca pe al treilea copil al meu. Aşa să-l socotiți şi voi. E un cavaler şi un gentilom. Să nu vă ruşinați

de originile lui umile și de trecutul său, oarecum romantic! surîse monseniorul. Dar acest voievod al țiganilor poartă-n vinele lui sînge voievodal. Să nu vă mirați dacă, într-o bună zi, va avea un mare rang în principatul Moldovei!

Iarăși înclinară fruntea, surîzînd fermecător, cei doi îndrăgostiți, care n-aveau nevoie de recomandările bunului lor părinte ca să-l iubească pe haiduc ca pe un frate adevărat și să-i fie recunoscători pînă la capătul zilelor...

* * *

Celui din urmă îi veni rîndul haiducului.

— Mi-o făcuși, măi Stoeniță!

— O făcurăm, măria ta!

— Numai să fie într-un ceas bun, băiatule!

— Într-un ceas bun va fi, măria ta!

— Dar fără tîlhărie nu s-ar fi putut, omule?

— Nu s-ar fi putut, măria ta!

— Cui i-ai semănat tu, diavole, de ești așa de aprig?

— Cui îi semănăm toți, măria ta, zimbrului Moldovei, împăratului nostru!

Și păunașul codrilor străfulgeră cu privirea pe boier, pe care-l cutreieră un fior din creștetul capului pînă în genunchi. Se simțea înflăcărat și mîndru. Veacuri lungi treceau prin el și-l înălțau.

— Fiule, să fii vrednic de bourul Moldovei și de Moldova ta și de neamul tău rusetesc! Al vostru e viitorul! Eu voi pleca, împreună cu frații tăi Gaston și Mărioara. Ne ducem să-i cununăm în țara frîncului. Tu vei rămîne aici, de pază. Nu vei mai duce nici o grijă. Vei avea bani destui. Repede-te la București să-ți schimbi cinul, obiceiurile și portul. Îți voi da scrisori către tinerii de acolo care pregătesc răzmerița. Vei sta în rîndurile lor și-n rîndurile celor de la Iași care vor să răstoarne stăpînirea nemilostivă și s-aducă dreptate celor obidiți.

Te vei chema pan Stanislas Zalomițchi-Rosetti. Așa te vor ști toți de azi încolo! Dar să te lași de haiducie! Tovarășii ți-i păstrează, dar pregătește-i pentru mai înalte isprăvi! Spune-le că le dau pămînt la toți! Să-și ascundă flintele și pistoalele, să le scoată numai cînd va fi nevoie, cînd le vei porunci tu, hatman al răscoalei. Îmi făgăduiești?

— Îți făgăduiesc, măria ta, dar numai una să mai fac, să mă răcoresc. Pe urmă mă las de prădăciuni.

— Spune!

— Nu mă pot arăta lui Sofultea, voievodul din Țara Romînească, fără sabie. Sabia pe care mi-a încins-o la brîu cînd m-au făcut și pe mine voievod peste Moldova. Sabie turcească, măria ta, bătută-n pietre scumpe. Se învoise cu un pașă să i-o dea. Mi-a luat-o Mihalache Vodă, de la Iași, cînd mi-a dat carte de iertare. N-aveam încotro. Eram în mîna lui. Dar nu mă las cu una, cu două. Am să ard eu palatul domnesc și am să i-o iau. Aceasta făcînd-o, alta nu mai fac!

— Nu. Aceasta să n-o faci, Stoeniță! Vom răscumpăra sabia! Vodă e lacom. Îi vom da cîte pungi va cere. Dar nu te mai primejdui. Ține pungile astea. Am să-ți mai dau și altele înainte de

plecare. Îngrijește-te de maică-ta. Fă-i adăpost bun, unde vei crede de cuviință, pe moșiile mele. Spune-i să mă ierte. Să te duci la dumneaei și să-i spui că boierul îi sărută mîna și o roagă să-l ierte.

Amîndoi, conul Arkip Rosetti și păunașul codrilor, aveau ochii plini de lacrimi.

CAPITOLUL XV

A doua zi, lucrurile se petrecură ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat... Erau iarăși citeșitrei la lucrul lor, întrerupt prin plecarea domnișoarei noastre.

În vasta încăpere a bibliotecii, în lumina searbădă a dimineții pline de ninsoare, în pîlpîirea bușteanului din cămin, care arunca văpăi roșiatice pe cadrele aurite și pe legătura de piele roșie, cu litere săpate-n aur, a cărților din rafturi, conul Arkip, Gaston și Mușa continuau punerea în ordine a letopisețului Moldovei, în care boierul amestecase povestea Drăgoșeștilor, amintirile și reflecțiile sale personale.

Cei doi tineri lucrau cu spor, într-aripați de idila care luase o întorsătură atît de prielnică lor.

Nu-i mai frămînta neliniștea iubirii nemărturisite și îndoielile viitorului, care li se înfățișa acum senin, luminos, plin de toate bucuriile...

Își treceau o foaie după alta surîzîndu-și cu drag, înfiorîndu-se de cîte o atingere, voită sau nevoită, a mîinilor care purtau manuscrisele monseniorului. Acesta, așezat la birou, conducea lucrările, împăcat, în sfîrșit, cu desfășurarea evenimentelor, cu perspectiva zilei de mîine.

Gîndul că va fi hospodar al Moldovei îi întrecea toate preocupările de pînă acum. Tot mai mult se cufunda în această hieratică beție, reluînd argumentele excelentului său administrator, în care, și de rîndul acesta, își punea toată încrederea. Va izbîndi și acum, bravul domn Henri, așa precum îi reușiseră toate întreprinderile pînă azi.

Viitorul își desfașura cele mai optimiste priveliști. Călătoria la Paris lua o nouă însemnătate, o mare însemnătate politică. Cu ajutorul revoluționarilor francezi și romîni din metropolă se va realiza răsturnarea lui Mihail Sturdza. Urmașul lui Antonie Ruset îi va lua locul.

Dacă se vedea voievod pe el însuși, boierul nostru urca în grad și pe cei ce-l înconjurau. Liniștit de prezența Mușei, după o atît de dureroasă absență, își putea da drumul fanteziei. Trăia o euforie necunoscută pînă acum. Era magnanim cu toată lumea. Își organizase și viitoarea curte. Henri Parrocel va fi primul consilier. Din Stoeniță va face căpetenia oștirii, marele hatman al Moldovei. Pe Ilieș Împușcă Vrabie îl va numi mare maestru al vînătorilor domnești. Toți și toate erau mari. Marchizul Gaston de Parrocel își va adăuga la numele patronimic și pe acela de Bourbon, devenind astfel Gaston de Parrocel-Bourbon. Dacă va fi nevoie de acea dinastie străină pe care o cereau unii entuziaști moldo-valahi, sătui de atîtea competiții autohtone, burbonul lui Arkip Rosetti era la îndemînă. Curentul era favorabil, și la Iași, și la București, unui suveran

francez. In ruptul capului nu trebuia adus cine ştie ce prinţişor german dintre aceia care se imbulzesc să acapareze tronurile micilor ţări europene şi să-şi scape familia de sărăcie prin exploatarea acestor ţărişoare.

Ca majoritatea boierilor moldoveni şi munteni, Arkip Rosetti era pentru o dinastie franceză. Ţările vecine Ungaria şi Polonia fuseseră şi ele spornic guvernate de urmaşii regilor Franţei. O dată cele două principate reunite sub auspiciile domnitorului Arkip Rosetti, acesta va face gestul mărinimos al abdicării, lăsind tronul ginerelui său, strănepot al lui Ludovic al XIV-lea.

Dacă unirea nu se va putea infăptui, şi Gaston de Bourbon va fi chemat la posturi inalte in propria-i ţară, măria sa avea la indemină pentru voievodatul Moldovei pe intiiul său născut, marele hatman Stoeniţă. Infiat, crescut cîţiva ani in străinătate şi bine educat, feciorul Sălumiei va face sa i se uite originile materne şi zbuciumata-i tinereţe. Prin curajul, inteligenţa şi fascinaţia pe care o exercita asupra oricui il apropia, beizadea veritabilă, moştenitor al uneia dintre cele mai mari averi moldoveneşti, cumnat cu un ministru puternic al republicii franceze, cel care strălucea la Iaşi ca pan Stanislas Zalomiţchi va străluci şi ca hospodar şi voievod al ţării lui Ştefan, a lui Răzvan şi a lui Antonie Ruset!

Muşa, draga copilă, cel din urmă vlăstar al unui neam străvechi, va fi soţia unui ambasador francez sau prima doamnă a Principatelor Unite.

Dar domnişoara noastra, deocamdată, nu se gindea la asemenea măriri. Era fericită să fie logodnica omului iubit, fericită că va vedea şi va călători cu trenul şi că va ajunge in acel Paris, pe care-l cunoştea atit de bine din cărţile cu patimă citite, din romanele lui Alexandre Dumas şi ale lui Honoré de Balzac. Va vizita pensiunea de familie unde era găzduit Père Goriot şi va admira palatele luxoase ale fiicelor lui. Era fericită Muşa să vadă măcar o dată, chiar de la distanţă, pe poetul „Lacului", protectorul dragului ei Gaston, pe Alphonse de Lamartine şi pe Victor Hugo, şi pe Balzac, şi pe Alexandre Dumas, şi pe Alfred de Musset. Nu-l venea să creadă că oamenii aceştia trăiau aievea, că umblau pe bulevardele şi-n restaurantele cetăţii ca toţi muritorii şi că i-ar putea cunoaşte vreodată, ea insăşi. Se gindea să le ducă, pentru soţiile sau fetele lor, o ladă intreagă de cămăşi ţărăneşti din pinză topită, inflorate cu arnici roşu, cu ibrişin galben, ii cu minecile lungi şi grele de atitea cusături şi inflorituri verzi, vişinii şi portocalii, marame de borangic instelate cu scinteioare de aur, fote şi opinci — aduse toate, domnişoarei noastre, tocmai din Ţara Rominească, din Muscel —, veşminte pe care Muşa le-ar fi dăruit lor cu mare drag, ca o mulţumire pentru desfătarea, pentru clipele de incintare pe care aceşti poeţi şi povestitori i le dăruiseră, la rindul lor, in pustietatea plină de vise şi de doruri a Drăgoşeştilor.

Va călători cu trenul!

Nu-şi inchipuia cum arată această născocire a vremurilor noi... Cum pot acele căruţe cu roţile de fier să lunece pe şine, fără să cadă şi fără să fie trase de cai, numai prin puterea focului, cărbunelui şi aburului! In sfirşit, va vedea şi ea această minune a veacului!

Ştia, de pe acum, fiecare loc pe unde vor trece in drum spre Paris...

Vor ieşi cu săniile prin bariera Păcurari, vor ajunge la Boto-şani, apoi la Mihăileni, apoi la vama din Sinăuţi, unde e hotarul dintre Moldova şi împărăţia austriacă.

Acolo se vor da jos din săniile lor şi se vor urca în harabalele nemţeşti, care ii vor duce la Cernăuţi, apoi la Colomeea, la Stanis-lau, la Sambor, pe urmă se vor opri la Przemysl, unde încep stîlpii înalţi, legaţi între ei cu sîrmă şi prin care sîrmă oamenii puteau vorbi între ei, prin semne, la mari depărtări... Va cunoaşte astfel Muşa o altă mare născocire a minţii omeneşti, de care, ca şi de tren, încă nu se pomenea în Moldova: telegraful.

De la Przemysl vor trece prin Iaroslau, Przevorsk, Rzessow, Tarnow, Bohnia, de unde ii adusese o mătuşă nişte pahare de sticlă colorată, cu reliefuri de îngeri şi de păsări şi pe care scria, la mijloc, într-o ghirlandă de trandafiri M.R., adică Marioara Rosetti.

Apoi se vor opri la Cracovia, unde se află vestitul Wavel, cu *mormintele regilor poloni*. *Din* acea înălţime vor vedea minunata privelişte din vale, tăiată de apele Vistulei.

Acolo, la Cracovia se vor urca în tren!... De-acolo, trecînd prin Breslau, străbătînd Germania, vor ajunge, în sfîrşit, în Parisul vi-surilor ei!

Şi-n vreme ce Muşa se minuna de telegraf şi de locomotive, Gaston se gîndea că va revedea Parisul, mai fericit de cum era cînd îl părăsise... Va fi mîndru să arate prietenilor săi frumuseţea de mireasă pe care o aducea din Ţara Zimbrilor... Ca un invingător se reîntorcea în marele oraş, unde-şi petrecuse adolescenţa şi primii ani ai tinereţii, băiat sărac, în goana după pîinea cea de toate zilele... Nu va mai alerga din redacţie în redacţie, nu va mai vîna bogătaşi pe care să-i însoţească la vînătoarea de lei, în Africa. Va putea să-şi vadă liniştit de munca lui scriitoricească şi de activitatea politică în umbra marelui său patron Alphonse de Lamartine. Nemaiavînd grija zilei de mîine, îi va fi mai uşor să se consacre acestor chemări, să-şi facă un loc de frunte în lumea luptătorilor pentru libertate şi, în acelaşi *timp*, *să arate soţiei lui adorate* minunile vieţii pariziene, muzeele, monumentele, reprezentaţiile de operă, de teatru, de balet, magia prestidigitatorilor, focurile de artificii, jocul de ape de la Versailles. O va duce la cele mai fastuoase recepţii, întrecîndu-se s-o uimească, s-o încînte, într-un cuvînt, să-i dea fericirea de care era vrednică acea copilă bună şi cuminte, pe care o smulsese din pustie-tăţile Carpaţilor...

Zilele începeau să le pară nesfîrşite... Monseniorul, Muşa, Gaston şi unchiul Henri erau la fel de nerăbdători să plece cît mai degrabă, fiecare împins de alte năzuinţe, tot mai calde, tot mai înalte; Pa-risul de departe îi chema, îi vrăjea, îi dinamiza.

Henri Parrocel se reîntoarse de la Iaşi cu toate comisioanele făcute. Trecură sărbătorile Crăciunului. Viscolul se potolise. Iată şi Anul Nou 1848... Va îndeplini acest an speranţele tuturor celor ce rîvneau, de-a lungul şi de-a latul Europei, o lume nouă şi mai bună, o schimbare din temelii a societăţii, o prăbuşire a vechilor aşeză-minte? Va mai rămîne pe tronul său regele Louis-Philippe, prinţul Metternich şi despotul de la Iaşi, Mihalache Sturdza? Sau va trece şi acest an şi toate nădejdile se vor amîna pentru 1849!

Mari şi neprevăzute sînt tainele vieţii!

Deocamdată, să ne pregătim de plecare, să plecăm!

Fu trimisă vorbă tuturor arendaşilor şi vătafilor de moşii că în lipsa domnului Henri Parrocel socotelile vor fi date lui pan Stanisla . cunoscut oamenilor sub numele de Stoeniţă Vodă, care se împăcase cu stăpînirea şi cu măria sa boierul.

Şi, pe o frumoasă zi de iarnă, la 8 ianuarie 1848, a doua zi de Sfîntul Ion, a treia zi de Bobotează, porniră cele două sănii cu patru cai, urmate de alta mare, ţărănească, în care erau merinde pentru boierii călători şi pentru cei douăzeci de paznici călări, oamenii lui Stoeniţă Vodă, care însoţeau pe măriile lor pînă la Sinăuţi, unde se afla graniţa Moldovei cu împărăţia.

În dimineaţa senină de ianuar, sub cerul albastru, sticlos, în soarele care făcea să scînteie miriadele de steluţe din troienile nesfîrşite ale cîmpiilor şi ale pădurilor de brad, în zvonul zurgălăilor, care împroşcau clinchete de *argint* pe *argintul* nămeţilor, cele trei sănii *mari şi cei douăzeci şi* unu de călăreţi tăiau nesfîrşitele întinsuri, albe pînă-n zarea viorie. Aburi calzi şi nechezări voioase se înălţau din caii care scormoneau şi spulberau zăpada cu copitele.

În fruntea călărilor săi, Stoeniţă Vodă se alătura cînd unei sănii, cînd alteia, vorbind cu cei dinăuntru, arătîndu-le o muche de deal, o clopotniţă depărtată, fumurile unui sat în care se petrecuse, cîndva, o poveste de haiducie.

În cea dintîi sanie se afla conul Arkip Rosetti, împreună cu Gaston Parrocel.

La plecare, boierul se codise mult gîndindu-se pe cine să ia lîngă el. Cel dintîi gînd fusese, bineînţeles, să stea alături de iubita sa copilă, Muşa, lăsînd în a doua sanie pe administrator împreună cu nepotul său.

Dar i se păru că ar da dovadă de oarecare asprime despărţind iar pe bieţii copii, care se iubeau şi se doreau atît şi care ar fi fost atît de fericiţi să fie împreună pe aceste drumuri înzăpezite, sub azurul de cleştar îngheţat al zilei de iarnă, în minunata lor plecare spre marele liman al vieţii.

Pe de altă parte, orientalul care mai dăinuia în sufletul boierului, omul prejudecăţilor religioase şi sociale, nu admitea să lase singuri, în văzul tuturor, doi tineri pe care nici preotul, nici autoritatea laică nu-i binecuvîntase încă.

Nu erau depărtate nici vremurile, nici locurile unde mirii nu se cunoşteau, nu se vedeau pînă-n ziua cununiei !

A sta însă, el, părintele, cu logodnica tînărului, lăsînd pe acesta cu unchiul, i se părea omului delicat, care era, totuşi, monseniorul, că şi-ar mîhni oaspeţii socotindu-i încă nişte străini, nişte subalterni.

„Eu, stăpînul, sînt cu fiica mea, iar voi, subalternilor şi străinilor, staţi voi între voi !"

Nu ! Aşa ceva nu se putea ! Şi-atunci conul Arkip socoti că lucrul cel mai bun, care ar împăca pe toată lumea, măgulind în acelaşi timp pe ceilalţi trei, era să aşeze pe Gaston la stînga lui, iar Muşa să călătorească alături de dragul ei profesor, unchiul iubitului ei.

Porniră săniile, deci, pe minunata zi de ianuar, în plesnete de bice, în nechezat de cai şi clinchete de zurgălăi, umplînd liniştitul peisaj moldovenesc cu un mare zvon de sărbătoare.

Erau fericiţi cu toţii. Înviorat de aerul pur al dimineţii, învelit

în şuba lungă şi grea, cu căciula de samur înfiptă bine pe urechi, boierul se simţea mai tînăr şi mai mulţumit decît toţi. Pieptul i se umfla de bucurie, de ceva nou, necunoscut. I se părea că are douăzeci de ani şi că porneşte în haiducie.

Pe măsură ce se depărta de posomoritul castel de la Drăgoşeşti, inima îi zburda, sîngele ii bătea mai repede în vine. Răsufla uşurat... De ce povară scăpase? Nu ştia nici el. Cine-l împiedicase pînă atunci să se simtă liber? Doar el era stăpînul! Nu trebuia să asculte de porunca nimănui! Nu-l putea împiedica nimeni să facă tot ce doreşte. Atunci de ce se simţea descătuşat, mai voios ca niciodată?

Poate unde era înconjurat numai de tinereţe... Toţi cei din jurul său, afară de administratorul Parrocel, aveau mai puţin de treizeci de ani, iar freamătul lor năvalnic îl cuprindea şi pe el.

Plesnete de bice. Cătune şi păduri lăsate în urmă.

Cînd trecură pe sub dîmbul care urca spre schitul Ciupercanilor, Stoeniţă trase de căpăstru pe Zmeurel, armăsarul cel negru furat boierului, şi-l apropie de sania unde era conul Arkip şi cu Gaston.

— Măria ta, zise Stoeniţă rîzînd şiret şi arătînd spre pădurea ce ascundea turlele clopotniţei... Măria ta, spune-i lui frate-meu de cruce că acolo, la schit, la Ciupercani, l-am ţinut eu zălog pe dumnealui cîteva zile!

— Afurisitule! îi răspunse conul Arkip rîzînd şi el. Tîlhar afurisit!... Nici sfintele locaşuri nu le laşi în pace!

Stoeniţă trecu la sania unde era domniţa cu guvernorul dumneaei şi-i spuse acestuia:

— Musiu ciocoiule, spune domniţei că acolo, la schit, la Ciupercani, am ţinut-o zălog pe dumneaei cîteva zile!

Muşa surîse, mulţumită, înduioşată să revadă, măcar de departe, prin amintire, locaşul unde trăise atîtea ceasuri fermecătoare... Îi era dor de maica Epifania, de călugăriţe, de surori, de aşternutul alb, de liniştea schinoviei, de mirosul gutuilor şi al levănţicăi ce plutea în odăile calde, proaspăt văruite, îi era dor de pîlpîitul candelei ce licărea sub iconostase... Va mai veni, da! Va mai veni pe aceste locuri!

*

* *

Înnoptase bine cînd au ajuns la Pricazna, un alt conac boieresc, unde urmau să petreacă noaptea.

Era o zidire veche, care aduna, pe vremuri, pe vînătorii oaspeţi.

O încăpere largă, boltită, cu un cămin uriaş, primi la masa întinsă pe cei mai bine de treizeci de drumeţi.

O ştafetă pornită din ajun vestise pe logofătul Pricaznei să pregătească ospăţ de sărbătoare, că vine boierul cu mare alai.

În lumina făcliilor se aşezară toţi, în frunte cu măria sa, la masa încovoiată în chip de potcoavă.

Toate bunătăţile pămîntului veneau şi plecau pe tăvi de argint: pîini mari, albe, calde, purcei copţi, curcani îndopaţi cu castane, şolduri de mistreţ sărate şi afumate, raţe fripte, caş moldovenesc în suluri din coji de brad, plăcinte cu mere, cozonaci moldoveneşti înalţi cît trei căuce de mare dregător...

Se desfundau ploşti şi butoiaşe cu vin arămiu de Cotnari şi cu

vin negru de Nicorești, turnat din căni mari de argint înflorat în potire de argint înalte și cu fundul aurit... Un singur oaspe nu se înfruptă, la început, din bunătățile revărsate și acest nedreptățit era marele hatman al vînătorilor, bietul Ilieș.

In vreme ce se perindau sub ochii celorlalți și le treceau prin miini și măsele hălcile de carne friptă, lui Ilieș ii puseră înainte un *taler de lemn, mare cît roata carului, iar pe acest taler, mai să n-o* vezi, o păsărică friptă, o vrabie sfrijită, la care mai-marele vînătorilor rămase cu ochii holbați. Dar își dădu seama foarte curind că nu este decît o glumă a boierului și atunci, ca să prelungească gluma, făcu înainte pe prepelicarul încremenit în fața pitpalacului din miriște. Ședea așa, cumătrul, bleojdit, în vreme ce oaspeții ceilalți, cărora conul Arkip le făcea semn să se uite la talerul cu pricina și la Ilieș, se puseră să rîdă pe seama vînătorului semeț, care începuse a-și uita porecla „Impușcă Vrabie", și voian să i-o aducă aminte prin acea păsărică friptă.

Hoțul de Ilieș se bucura în sinea lui de acest semn șugubăț al boierului și, ca să-i fie pe plac, se schimonosea înainte, spre hazul întregii adunări.

Așa făcea și cind il bătea ori numai ridica măria sa mîna să-l lovească: îi tremurau genunchii, își holba ochii, prins de o spaimă nebună, prefăcută.

Știa că minia boierului va trece curind, că se va preface în iertare și în voie bună.

— Da' nouă nu ne dai din friptura dumitale, jupîn mare, dragomane? il întrebă, din capul mesei, conul Arkip, a cărui veselie cuprinse pe toți.

— V-aș da, măria ta, cum să nu vă dau? Numai să-mi dați și măriile voastre să gust oleacă din cele bunătăți!

Și, la un semn al stăpînului, trei bucătari se repeziră la Ilieș cu tăvile întinse, de nu mai știa pirdalnicul ce copan și ce aripă să mai aleagă.

Cam așa se petrecură toate în acea seară, spre încîntarea Mușei, singura femeie din tot acel ospăț, spre a cărei desfătare măria sa orînduise glumele și cîntecele tovarășilor lui Stoeniță.

Cintară haiducii tot felul de doine. Unul zise din caval, iar trei jucară o comedie, cu Galița, cu turcul și cu ovreiul, din vremea cînd făceau pe păpușarii prin tîrgurile moldovenești.

Gaston își amintea peștera de la Izvorul Zimbrului, recunoștea in însoțitorii de azi pe cei în mijlocul cărora petrecuse o noapte neuitată, cînd fusese prins de ceata lui Stoeniță și dus în acea scorbură de piatră.

Acum, pe chipurile arse de soare și de vinturi ale haiducilor, in ochii lor adinci, cutreierați de flăcări negre, jucau aceleași văpăi roșiatice, aceiași șerpi de foc care țișneau, in peșteră, de sub ceaunul vrăjitoarei Sălumia.

Cite lucruri frumoase, despre drumuri depărtate și o nuntă de poveste și inălțări pe altare și amvoane, îi descîntase în ghioc buna țigancă, muma voievodului, a fratelui său de cruce!

Iată-l acum din nou in mijlocul acelorași oameni, de rîndul acesta tovarăși de drum, paznici credincioși pînă la moarte.

Cu aceleași gînduri bune se uita la ei și boierul rusesc. La plecare, le spusese fiecăruia cit pămînt le dăruiește și unde. Incălzit

de Cotnarul arămiu şi de sîngele negru al viilor de la Nicoreşti, el îi înfăşura cu priviri părinteşti, se gîndea să-i adune de pe drumuri şi să-i facă oşteni de pază ai palatului domnesc. Oameni dîrzi, căliţi în foc, oameni de credinţă, ridicaţi din rîndul mulţimii obidite, aceştia îi trebuiau lui cînd va cîrmui Moldova după o lege nouă, mai omenească...

Acei lotri, care nu de bine se făcuseră lotri, creşteau în mintea lui ca nişte căpitani de oaste. Căpitani de oaste îi va face. În mijlocul lor se simţea întinerit, oţelit. Îşi arunca, o dată cu poverile trecutului, cele nouă cojoace ale babei Dochia. Cîtă deosebire între această tinereţe înflorită şi marii dregători, îmbătrîniţi înainte de vreme, ai divanului de la Iaşi! Moşnegi prefăcuţi, lacomi de măriri şi de bănet, neavînd altă grijă decît să-şi sporească sau să-şi mănînce moşiile, să se îmbrace cu blănuri, antirie şi brîuri cît mai impopoţonate, să-şi aducă din Damasc şi din Stambul dresuri şi mirodenii, ca muierile, să-şi parfumeze bărbile, să-şi ascundă zbîrciturile sub alifii, să se laude, să se linguşească între ei, ţinînd ascuns sub caftan junghiul cu care îşi vor lovi, la nevoie, prietenul cel mai bun.

Ploconeli şi pupături, îmbrăţişări şi lacrimi de dragoste, jurăminte de credinţă, botezuri, încuscriri, — toate acestea nu-i împiedicau să se pîrască unii pe alţii, să-şi ia pămînturile cu japca, să se jefuiască la jocul de cărţi şi să pună mîna pe slujba rîvnită de altul cînd îi era celuilalt lumea mai dragă.

De toate acestea îşi aducea aminte fostul mare visternic şi se scutura de scîrbă... Lucrurile vor trebui să se schimbe! Cu ajutorul cărturarilor, sprijinit de mulţime, va pune rînduială nouă, va tăia şi va arde putregaiul care copleşea Moldova şi vor pregăti, cu toţii laolaltă, o ţară bogată şi curată, pentru marea zi a unirii cu fraţii de peste Milcov.

Noaptea se făcea tîrzie. Buştenii din cămin se prăbuşeau, se stingeau, împrăştiind mireasmă de pădure tînără. Fumul adia ca un zaimf de răşină. Oamenii erau obosiţi. Înainte de a-i trimite la culcare, boierul voia să le dea tuturor un semn de dragoste, să le arate dărnicia măriei sale.

— Flăcăilor! strigă el din capul mesei, de la mijlocul potcoavei, ridicîndu-se în picioare. Toţi ceilalţi se ridicară în picioare şi ei.

— Flăcăilor! Am mîncat, am băut şi ne-am veselit. Acum să ne hodinim, că mîine dimineaţă pornim iar la drum. M-am gîndit să vă las cîte o amintire fiecăruia dintre voi. Voievoade Stoeniţă, primeşte această cană de preţ şi aceste două potire de argint, să bei din ele vin roşu, cu maică-ta, Sălumia. Fîrtaţilor acestora ai tăi, care au pornit să mă însoţească şi să mă păzească pînă la hotarul Moldovei, dăruiesc fiecăruia cîte un potir, care se va chema „potirul de argint al căpitanilor"... Că-i voi face căpitani pe toţi, la înapoierea mea din cele străinătăţi!... Dă-mi o pungă de galbeni, domnule administrator. Daţi-vă-ncoa, băieţi! Iată, vă pun fiecăruia cîte zece galbeni în potir. Să-i luaţi şi să-i cheltuiţi sănătoşi!

Să-l ascultaţi şi să-l urmaţi pe Stoeniţă, că e vrednic să vă fie căpitan. Să staţi de veghe toţi, să vă răspîndiţi prin sate şi să spuneţi tuturor să fie gata pentru ziua de mîine!... Aşa, băieţi! Să-mi trăiţi!

Un cocoş cîntă în curte, puternic ca o trîmbiţă şi acel cucurigu

străpunse noaptea ca o chemare şi ca un răspuns adus boierului, din depărtări, de lume necăjită.

Cei douăzeci şi unu de haiduci luară cupele de argint şi banii de aur, chiuind şi zvirlindu-şi căciulile în tavanul boltit. Căciula unuia se prinse într-un corn bătut în perete, printre alte căpăţini de cerbi şi de mistreţi. Toată lumea se bucura, afară numai de domnul Henri Parrocel, care, de ciudă şi de supărare, îşi muşca mustaţa cărunţă şi tunsă.

Dărnicia boierului îl năucise. Nu de bani îi părea rău, că senioria sa avea destui. Dar i se rupea inima să vadă risipindu-se comoara Pricaznei, acel serviciu cu trei căni şi douăzeci şi patru de pocale de argint aurit la fund, cu reliefuri de ghirlande de trandafiri şi capete de serafimi, cumpărat, pe vremuri, de el însuşi, domnul Parrocel, de la un negustor levantin, care venea din Vilno şi spunea că acele cupe şi căni stujiseră la masa regelui Poniatowsky, al Poloniei. Il tocmise mult, că era vechi şi greu acel tacim, se răsfăţase la ospeţe împărăteşti. Il plătise cu bani grei domnul administrator. Se mîndrea cu el, nepreţuit tezaur, care va spori patrimoniul familiei Rosetti... Şi-*acum*, iată-l aruncat la cele patru vînturi, *printr-un gest uşuratic al stăpînului*! Cum se putuse una ca asta ?... De ce să dea lotrilor tocmai cupele rare, ai căror preţ nu-l puteau şti, a căror frumuseţe n-o puteau mărturisi ? !

Se consola, însă, domnul Parrocel la gîndul că la reintoarcerea din Paris va putea răscumpăra de la fiecare dintre oamenii lui Stoenţă, potir cu potir, plătindu-le oricît şi dăruind fiecăruia, în schimb, cîte douăsprezece pahare de cristal colorat, cu vederi de catedrale şi vulcani, aduse din Boemia sau, de mai aproape, de la Bohnia.

Mîhnirii, supărării, durerii domnului administrator se adăuga, *poate, faptul că acel nepreţuit, acel princiar serviciu de argint va lipsi* din zestrea nepotului său Gaston, din patrimoniul viitoarei familii Parrocel, al nepoţilor şi al strănepoţilor... Indoită îi era, deci, supărarea. Dar va căuta să îndrepte răul! Nu se putea să nu-l îndrepte! Ar fi fost prima înfrîngere a omului iscusit, care era acel vîntură-lume!

Mai supărat decît domnul Henri, începu să fie domnul Rosetti însuşi... Fumul generozităţii şi al vinului risipindu-se, conul Arkip se răsucea în pat şi nu putea să doarmă, poate din pricina ospăţului prea îmbelşugat — se dezvăţase de aceste mese bogate seara — şi, mai mult, poate, la gîndul daniei necumpănite, pe care o făcuse lotrilor.

„Te-ai prostit, boierule! Te-ai năucit!“ — îşi spunea el, întorcîndu-se cînd pe o parte, cînd pe alta.

Adormi într-un tîrziu, oftînd din greu, făgăduindu-şi că nu se va mai lăsa tîrît, în vecii-vecilor, de asemenea nechibzuite risipe...

CAPITOLUL XVI

A doua zi dimineaţa porniră la drum, cam mahmuri, cu toţii. Ajunseră, după două zile, la hotarul Moldovei, la Sinăuţi. Acolo, în hanul lui jupîn Herşcu, zis Litvanul, boierul porunci să se reînnoiască ospăţul de la Pricazna.

De data aceasta, însă, nu mai erau bunătăţile, tăvile şi potirele de argint de la conacul de vînătoare. Mîncară mai mult peşte sărat şi

cărnuri afumate, din merindele aduse de la Drăgoşeşti, ceea ce le spori o sete straşnică.

Jupîn Herşcu avea vin bun, cam acrişor, dar după atîta sărătură şi afumătură luneca pe gît ca mustul cel dulce al toamnei.

In zori, conul Arkip şi însoţitorii săi se despărţiră de Stoeniţă şi de cei douăzeci de tovarăşi ai acestuia, precum şi de Ilieş Impuşcă Vrabie şi de ceilalţi slujitori.

Cele trei sănii luară drumul întors, şi călătoria pe străine meleaguri începu în diligenţa închiriată numai pentru ei patru şi pentru calabalîcurile lor.

Acolo, aflîndu-se laolaltă, vorbiră în voie de cîte şi mai cîte. Noroc că nu erau zăpezi mari şi putură să-şi vadă liniştiţi de drum, oprindu-se în popasuri dinainte hotărîte şi schimbînd poştalionul.

Din tîrg în tîrg, ajunseră cu bine la Cracovia, vechi oraş cu biserici multe, cu monumente şi cu amintiri sacre neamului polon. Se suiră pe dealul Vavelului, unde e palatul şi catedrala străveche, cu mormintele falnicilor regi de odinioară.

— Cracovia zace sub călcîii austriac, zise boierul, dar va veni curînd ziua dezrobirii!

Cîteşipatru călători închinară, în inimile lor, un imn Poloniei eliberate şi unite. Sufletul le era plin de-o înaltă emoţie. Muşa nu văzuse ceva mai măreţ, în tînăra ei viaţă.

Mănăstirea Trei Ierarhi, Golia, mitropolia cea nouă, ridicată de înalt prea sfinţitul Veniamin Costache, erau frumoase şi ele, dar nu într-atîta. Şi-apoi, nu erau clădite pe înălţimi şi n-aveau la poale minunata privelişte a ţinutului tăiat de apele late ale Vistulei.

Acolo, la Cracovia, îi fu dat copilei şi părintelui ei să vadă, prima oară, o locomotivă şi vagoane de tren.

Ciudată namilă, vărsînd foc şi fum şi funingine!

— Ce nevoie de atîta fierărie? De ce să călătorească omul cu alţii la un loc? se întreba conul Arkip, căruia această jucărie uriaşă, ca orice jucărie, nu i se părea treabă temeinică. Poştalionul ajunge. Nu poate să-l întreacă nici o altă născocire. Te opreşti unde vrei, te dai jos cînd vrei, schimbi caii cînd vrei...

— Progresul, monseniore!

— Dacă drumul de fier şi puterea aburului vor însemna într-adevăr un progres, atunci mă închin pînă la pămînt!

Şi, cu toată asprimea frigului, castelanul de la Drăgoşeşti îşi scoase de pe cap măreaţa căciulă din blană de samur şi se închină adînc, cu un surîs ironic în barba amestecată.

Domnişoarei noastre i se părea că este încă la schit la Ciupercani şi visează cîte-n lună şi în soare.

Pe măsură ce înaintau spre inima Europei, zăpezile se potoleau.

Ajunseră la Paris pe-o luminoasă amiază de iarnă, fără pic de omăt, în adierea unui vînt călduţ, care aducea de undeva, de departe, miros de viorele.

Acest zvon de primăvară umplea de bucurie inima celor doi tineri, care n-avuseseră parte, pînă acum, decît de ploile şi vîntul toamnei, de viscolele şi ingheţul iernii. Dragostea lor înflorise sub un cer mohorît, sîngele proaspăt care le colcăia în vine trebuise pînă atunci să tacă, să se ascundă...

Iubirea lor o ţesea numai sufletul, plin de îndoieli şi de melancolie, în aşteptare.

Dar nu mai e mult şi vor sosi frumoasele zile, cerul plin de soare şi de stele, grădinile pline de flori şi de păsări cîntătoare.

E plin de lumină azurul senin
Alunecă-n zare un nor efemer.
Fereastra e plină de cer,
Şi cerul de păsări e plin,
De cîntece sînt păsările pline,
Şi toate cîntecele lor
În freamătul văzduhului sonor
Sînt pline
De tine!

Ale cui erau aceste stihuri pe care i le spusese cîndva Gaston? Ale vreunui mare poet sau ale lui însuşi? Dacă erau ale lui, însemna că le scrisese pentru alta, fiindcă, împreună, ei nu văzuseră niciodată un cer sub care treceau cîntăreţii înaripaţi ai primăverii...

Şi viermele geloziei pişcă, prima oară, inima plină de dragoste a copilei, aşa cum într-o zi de toamnă zărise, între sprîncene, adîncindu-se prima cută a bătrîneţii.

Dragostea nu merge fără gelozie. De multe ori, dragostea e întărită, dacă nu începe prin a geloziei pişcătură...

Fereastra e plină de cer...

Nu! Să nu ne mai gîndim la trecut... Prezentul e colea, în acest Paris zgomotos, uluitor, unde casele se strivesc una de alta, unde tropotul cailor şi huruitul roţilor fac să răsune lemnul cu care sînt podite bulevardele, unde mii şi mii de oameni forfotă sub ferestrele marelui hotel, la care au tras şi unde nababul moldav a reţinut întreaga jumătate a unui etaj.

Era cel mai nou hotel parizian, pe bulevardul Montmartre, numit „Grand Hôtel de la Terrasse Jouffroy", acolo unde, cu un an înainte, se tăiase pasajul Jouffroy, după numele proprietarului terenului...

Ce mult se schimbase Parisul din tinereţea lui Arkip Rosetti! Cu douăzeci şi cinci de ani înainte pe locul unde se ridica acum măreaţa clădire a hotelului, era o casă locuită de artişti şi de compozitori.

Nu o dată, tînărul student moldovean văzuse intrînd, la numărul 10 al bulevardului Montmartre, pe celebrul compozitor Rossini, răsfăţatul parizienilor. Bulevarde, străzi şi „pasaje" se tăiau pe dărîmăturile vechilor şiruri de case, fiecare cu povestea ei, unele rămase din vremea regilor medievali.

Se ridicaseră monumente, palate şi statui... Sub Ludovic al XVIII-lea, Carol al X-lea şi urmaşul lor nelegitim, Louis Philippe, regele uzurpator de azi, oraşul crescuse, se reînnoise, se înfrumuseţase. Dar domnul Arkip Rosetti şi domnul Henri Parrocel găseau mai pitoresc Parisul tinereţii lor.

Avea mai mult farmec. Parizienii erau mai politicoşi, în bătrîna Luteţie de altădată. Acum, oraşul se moderniza vertiginos. Pînă cînd? Pînă unde?

Trotuarele nu mai încăpeau de pietoni, străzile nu mai încăpeau de trăsuri, de care, de echipaje, de călăreţi. Era o înghesuială şi un zgomot, un amestec cosmopolit pe care nu-l cunoscuseră cu un sfert de veac în urmă, pe vremea lui Ludovic al XVIII-lea, regele burghez, bătrînul frate al celui decapitat în 1792.

Gaston şi Muşa ascultau cu mare atenţie. Evocările celor doi com-

coloni mai vîrstnici îi interesau, desigur, dar amintirile nu impresionează decît pe bătrîni. Cei tineri își trăiesc viața cu intensitate; va veni și vremea cînd, la rîndul lor, o vor preface în suvenire. Deocamdată, erau extaziați de aspectele metropolei, înfrumusețată de iubirea lor fără amintiri, prezentă, biruitoare, ca infinite zboruri în viitor.

După un pătrar de veac, li se va părea și lor poate, Parisul, un oraș care se modernizează din cale-afară, își pierde misterul și farmecul, nu mai este patriarhala cetate de odinioară. Acuma, însă, ritmul unanim li se părea divin, iar locuitorii erau fermecători, plini de politețe, de spirit de curtoazie de acea „gentilezza" de care vorbesc italienii...

Cu o mîndrie de vechi parizieni, monseniorul și domnul Parrocel purtau pe tinerii logodnici prin cartierele rămase neschimbate și evocau peisajul de acum un sfert de veac, înlocuit de noile artere, de scuaruri, de clădiri monumentale.

Cînd vedeau un zid mucegăit, roș de vremuri, se opreau, înduioșați. Intrau în cîte o curte..., admirau o scară cu piatra roasă de miile și miile de pași care o călcaseră și se pierduseră în eternitate...

Sub podurile vechi, curgea molcom aceeași Senă verzuie a tinereții lor...

Neclintite se ridicau catedrala Notre-Dame, turnul Saint-Jacques, domul Invalizilor, palatul Louvre și noul arc de triumf, din Piața Etoile, spitalul Val-de-Grâce, biserica Sfintei Geneviève, numită mai tîrziu Pantheonul, minunata capelă din curtea Palatului de justiție, turnul Concièrgerie, greu de atîtea rememorări sinistre.

În mijlocul Pieței Vendôme se ridica, strălucitoare, înconjurată de reliefuri glorioase, coloana care purta pe creștet statuia lui Napoleon. În amintirea împăratului său, primul drum pe care-l făcu în Paris Henri Parrocel fu pelerinajul la mormîntul impunător de sub cupola invalizilor, unde odihneau rămășițele pămîntești ale prizonierului de la Sfînta Elena.

Fostul soldat al lui Bonaparte nu văzuse încă acel mauzoleu, ridicat cu șapte ani în urmă. Cu adîncă emoție ocoli el locașul de veci al omului pe care-l urmase în atîtea expediții glorioase, pînă la dezastrul de la Berezina. Dacă ar fi fost singur, ar fi îngenuncheat, s-ar fi rugat, într-o pioasă reculegere.

Dar încăperea funerară era plină de curioși care comentau, cu glas tare, arhitectura monumentului și povesteau întîmplări din viața învingătorului de la Arcole, a învinsului de la Waterloo. Tocmai ca să evite orice fel de reflecții, ca să ia singur contact cu fostul său general nu adusese Henri Parrocel aici pe companionii din Moldova. Voia ca întîlnirea postumă cu împăratul său să se întîmple într-o augustă solitudine.

Dar această întîlnire de dincolo de viață, în afară de-o emoție adîncă, îl copleșea și de remușcări... Iată, colea, în mauzoleul uriaș, dormea omul pe care el îl părăsise, aproape-l trădase, după campania din Rusia. Ca atîția alții, atunci și mai tîrziu, își abandonase și el idolul, ca să-și facă o altă viață, într-o țară care nu era a lui. Eterna ingratitudine...

Firește, dacă s-ar fi dus în Franța, ar fi trăit prăbușirea marelui împărat, ar fi fost nevoit să se pună în slujba burbonilor, el, fiu al revoluției de la 1789.

Poate că e mai bine că a rămas în Moldova.

Perspectiva de a servi monarhia restaurată sau pe Louis Phi-

lippe il făcea să-şi uite, il consola, întrucîtva, de acea dezerţiune după înfrîngerea din stepele împărăţiei moscovite.

Părăsind mormîntul lui Napoleon, el vizită sălile domului Invalizilor, pe ai cărui pereţi erau atîrnate tablourile lui Joseph Parrocel din Avignon reprezentînd bătălii de-ale lui Ludovic al XIV-lea.

In mijlocul atîtor pînze glorioase, era mîndru acum strănepotul, să se simtă la el acasă... Amintirea, mai depărtată, a strămoşului său şi a marelui secol îl consolă, îl fortifică, oarecum, îl făcu să uite părăsirea celuilalt mare suveran al Franţei.

Pelerinajul la domul Invalizilor fusese, pentru francezul rominizat, o sărbătoare solemnă. Chiar a doua zi va aduce aici pe monsenior şi pe Muşa să admire tablourile marelui strămoş, să vadă din cine se trage Gaston!

Eliberat de emoţia firească a acestei vizite aproape religioase, omul de acţiune care era Henri Parrocel se aruncă din plin în viaţa Parisului, începînd prin a duce la croitor pe viitorul socru, pe viitorul ginere: costumele făcute la Iaşi şi pe care ei le crezuseră cele mai moderne erau întîrziate cu doi-trei ani. Tot aşa toaletele domniţei. Comandară alte haine, alte rochii, la cei mai scumpi meşteri parizieni. Veşminte de iarnă, precum şi cele ce se vor purta la primăvară. Ce elegant, ce modern era acum boierul de la Drăgoşeşti, gentilomul european, care abia îşi părăsise tichia şi caftanul de paşă turcesc!

Zvelt, în redingotele colorate, cu pantalonii de culoarea oului de raţă, bine strînşi pe pulpe, cu pantofii de lac ascuţiţi, cu pălăria înaltă, cu borurile largi, purtînd mănuşi şi baston cu măciulia de argint, conul Arkip Rosetti parcă era de cînd lumea arbitrul eleganţelor pariziene. Işi micşorase barba amestecată şi semăna, acum, cu regele Franţei şi al Navarei, Henric al IV-lea.

Contemplîndu-i monumentul, pe cheiul Senei, boierul moldovean, viitorul domnitor al ţării lui Ştefan cel Bun, dacă nu şi al Principatelor Unite, se şi vedea statuificat, în viitor, pe malul Bahluiului sau al Dîmboviţei. Păcat că-i furase hoţul de Stoeniţă pe Zmeurel! I-ar fi plăcut să fie trecut în nemurire pe acest falnic armăsar negru.

Cam acestea erau gîndurile şi preocupările monseniorului, paralel cu sincera dorinţă de a vedea revoluţia învingînd şi ţările romîneşti pornite pe un drum de libertate şi belşug.

In plină înflorire a tinereţii, a dragostei şi a fericirii, Muşa strălucea în rochiile de seară, în cele de peste zi, în halatele de interior, ultrapariziană ca înfăţişare vestimentară şi prinţesă din o mie şi una de nopţi ca splendoare a chipului şi a miinilor. Toate privirile se întorceau, într-un murmur linguşitor, să admire silueta graţioasă a acelei tinere străine bogate, ovalul pur al obrazului, paloarea uşor măslinie, faţă de tenul roz al blondelor pariziene, sprîncenele negre şi groase, împreunate, deasupra unor ochi languroşi, cu gene lungi, prelungiţi ca migdala, nasul drept şi subţire, gura mică, buzele cărnoase, roşii, acoperind dinţii albi şi strălucitori, gîtul arcuit, sînul înalt, bustul fecioreinic, mlădiindu-se pe piciorușele mici şi înalte.

O dată scurse primele zile de încîntare, vizitarea muzeelor şi a monumentelor celebre, reprezentaţiile de teatru, muzică şi balet, restaurantele şi confiseriile la modă, monseniorul găsi că e momentul să se pună pe lucru. Incepu să caute, să se întîlnească şi să petreacă ore întregi, poftindu-i la masă, ajutîndu-i cu bani, pierzîndu-şi uneori şi nopţile, în discuţii aprinse, cu tinerii romîni afiliaţi societă-

ților secrete revoluționare. Vorbeau de viitorul patriei, al aminduror principate romînești. Luă contact și cu exilații ruși, polonezi, cehi, croați, unguri, italieni, cu toți cei ce voiau să se scuture de jugul țarist sau habsburgic.

În vremea aceasta, Gaston activa și el. Tot mai mult începea să-și lase logodnica în compania unchiului și să-și reia activitatea publicistică și politică.

Văzuse, din primele zile, pe Lamartine. Îl găsise oarecum îmbătrînit, preocupat de evenimentele care păreau că se apropie.

Marele poet și animator avea, în acel ianuarie 1848, cincizeci și opt de ani, dar zbuciumul zilelor și nopțile nedormite îl făceau să pară mai trecut.

Cel puțin aceasta fu impresia lui Gaston.

— Am primit scrisorile dumitale cu impresiile din Viena, Ungaria și principatele danubiene. Îți mulțumesc. În ultima vreme nu prea mi-ai scris! îi spuse Lamartine.

— Să mă iertați, ilustrul meu maestru, dar mi s-au întîmplat o mulțime de aventuri, în Carpații moldavi. Am fost răpit în două rînduri de un șef de bandă, care mi-a devenit apoi arhanghelul protector. Apoi m-am logodit cu o copilă fermecătoare, o mare admiratoare a geniului dv., fiica unui nobil și colosal de bogat principe moldav, Arkip Rosetti, urmaș al domnitorului Ruset. Monseniorul solicită onoarea de a vă fi prezentat.

— Cu cea mai mare plăcere. E un boier de tipul retrograd?

— Dimpotrivă, ilustre maestre! Este un om cu vederi largi, un democrat în adevăratul sens al cuvîntului. A subvenționat și subvenționează copios tineretul revoluționar din Moldova și Valahia. E gata să subvenționeze și mișcarea noastră.

— Perfect! Dar dumneata, ca ginere al unui asemenea nabab, surise Lamartine, vei mai putea fi aghiotantul meu?!

— E visul meu cel mai frumos și aș fi fericit chiar din acest moment să stau la dispoziția dv.! exclamă, plin de entuziasm, Gaston Parrocel.

— Ei bine, chiar de mîine vei fi secretarul meu oficial. Comunică, rogu-te, monseniorului socrul dumitale, precum și adorabilei dumitale logodnice, că le stau la dispoziție. Sînt gata să-i primesc și să-i servesc! Romînii, cel puțin cei pe care i-am cunoscut, sînt foarte inteligenți și amabili. Să vedem dacă vor ști să fie tot atît de patrioți!

Gaston Parrocel aleargă într-un suflet să comunice rezultatul acestei convorbiri domnului Rosetti și Mușei, emoționată că va vedea, în sfîrșit, pe autorul atîtor poeme care o fermecaseră în singurătatea de la Drăgoșești.

Tatăl și fiica făcură o impresie excelentă asupra lui Lamartine, care, extrem de politicos și de amabil, păru, totuși, Mușei cam bătrîn și cam sever pentru autorul unor atît de tinerești și de înflăcărate poeme.

Bătrînul acela solemn, cu nasul drept, energic, cu gura crispată într-un surîs amar, cu părul și barbeții care începeau să încărunțească, să fie oare același om care scrisese „Meditațiunile poetice", „Armoniile poetice și religioase", din care tînăra moldavă cunoștea atîtea pe de rost?

Domnița de la Drăgoșești nu și-i închipuia pe poeții francezi decît sub chipul tineresc, cu bărbuța castanie a dragului ei Gaston. Lamar-

tine o decepționase. Îi impunea, fără îndoială, dar nu ca un liric, ca un sentimental, ci ca un om important, creator de istorie.

Îi recită „Lacul"... Ascultîndu-o, poetul se transfigura, întinerea. În ochi îi treceau calde efluvii de visare, aceleași, poate, care îi învăluiseră privirile în orele de inspirație, de creație a acestui poem celebru.

— Aveți un accent fermecător, o sensibilitate aleasă, o dicțiune impecabilă ! o complimentă amfitrionul, ușor emoționat și el. Fost-au oare traduse aceste strofe în romînește ?

— Da ! răspunse Mușa, prinzînd curaj. Dacă-mi dați voie...

Și-i declamă versiunea moldovenească datorită lui Săndulache Ghica :

O, timp, oprește-ți zborul și voi, oare propice
Al vostru curs opriți.
Lăsați-ne gustarea a zilelor ferice
Ce prea curînd goniți !

— Mersi ! exclamă ilustrul maestru, aplaudînd din vîrful degetelor. E de-o muzicalitate latină cuceritoare ! Talentul și grația dv., principesă, dau bietelor mele versuri o poezie și o savoare inedită !

Asemenea lui Gaston, Mușa era într-al noulea cer.

Se împăcase cu noua imagine a bardului favorit. La plecare îi oferi, învelită într-o hîrtie de mătase roșie, o cămașă țărănească de la Cîmpulungul muntean, brodată toată cu ajururi albe, de o mare frumusețe și distincție.

Cămașa brodată cu roșu, domnișoara noastră o ținea pentru Alfred de Musset. Cea cu înflorituri galbene era destinată lui Honoré de Balzac.

Un costum național (maramă, ie cu scîntei de aur și tivituri albastre, împreună cu fota) era pentru doamna Victor Hugo. Lui Alexandre Dumas îi adusese două pistoale arnăuțești, cu mînerul încrustat cu sidef.

Așa-l vedea Mușa pe autorul celor trei mușchetari : Cu pistoale-n brîu și cu iatagan turcesc la cingătoare.

Lamartine desfăcu pachetul, admiră superba țesătură și aruncă o privire de gratitudine domniței moldovene, căreia i se păru că-n ochii venerabilului poet perlează o lacrimă.

*
* *

Gaston se ducea în fiecare zi la locuința maestrului, unde ședea cîteva ore. Apoi pleca fericit să-și regăsească mireasa, pe nobilul său viitor părinte și pe scumpul unchi Henri de Parrocel, care bătea Parisul în lung și în lat, grăbit să execute dispozițiile patronului și propriile sale inițiative. Luase contact cu tinerii romîni care frecventau cercurile revoluționare și care se grupaseră în jurul marelui poet și luptător polonez Adam Mickiewicz. La foaia acestuia „Tribune des nations" colaborau și cîțiva dintre ai noștri, printre care Nicolae Bălcescu.

Din păcate, atît printre emigranții polonezi, cît și printre cei romîni, existau neînțelegeri. Rareori, oamenii din exil merg totdeauna mînă-n mînă.

Polonezii se certau pe forma de guvernămînt ce va fi dată patriei

liberate. Unii o voiau republică, alții se gîndeau la un regat, în fruntea căruia să fie pus un descendent al dinastiei Sobieski.

Arkip Rosetti se amestecă și el printre revoluționarii străini, căutînd să-i impace. Prin marea lui avere, prin noblețea înfățișării sale, prin înțelepciunea sfaturilor pe care le dădea, părintește, tuturor, reuși, nu o dată, să aducă unire acolo unde era dezbinare.

În același timp, căuta să-și organizeze propria familie.

— Domnul Parrocel, spuse el într-o zi administratorului, avem mai multe puncte de îndeplinit și cît mai curînd. Te rog să nu-mi răspunzi decît mîine, după ce vei fi reflectat:

1. Cumpărarea de la Roma a unui titlu de marchiz pentru nepotul dumitale.

2. Trecerea lui Gaston la ritul ortodox.

3. Publicitatea, despre care ți-am mai vorbit, în jurul originilor regale ale urmașilor pictorului Joseph Parrocel, deci și a viitorului meu ginere.

Seara, preceptorul Mușei (Mușa nu trebuia să știe, încă, nimic), sfătuindu-se cu Gaston, găsi că cele trei probleme nu erau ușor de rezolvat. Toată noaptea se gîndi cum să prezinte, cu mai multă diplomație, monseniorului rezultatul convorbirii cu nepotul său.

— Monseniore, am vorbit și am meditat îndelung, aseară, cu scumpul nostru Gaston, care nu dorește decît să îndeplinească cele mai mici dorințe ale excelenței voastre. Sînt, însă, oarecare impedimente.

— De pildă...

— De pildă: în ceea ce privește cumpărarea unui titlu de marchiz papal, spiritul democratic și anticlerical al nepotului meu îl împiedică să facă, deocamdată, acest pas. Sîntem în preajma unor evenimente revoluționare. El socotește că gestul acesta, această înnobilare de la Roma, nu cadrează cu principiile unui om al progresului, ale unui luptător pentru popor. I-ar compromite viitorul, ascensiunea în postul la care ar putea rîvni în republica de mîine.

Cunoscîndu-l bine, am crezut de cuviință că n-ar primi nici onoarea de a se trage dintr-un bastard al lui Ludovic al XIV-lea și-atunci nu i-am mai propus să facem publicitate în jurul idilei pe care străbuna noastră ar fi avut-o cu Regele-Soare. Dar această publicitate o putem întreține fără ca Gaston să știe. M-am gîndit la o monografie a pictorului Joseph Parrocel, cu reproduceri ale tablourilor sale.

Acest album l-ar scoate din uitare. Cu acest prilej, vom lansa și povestea idilei regale, cu doamna Parrocel. Pentru această faptă pioasă, cred că venerata umbră a străbunului nostru ne va ierta... gloria casnică pe care i-o vom atribui postum!... încheie Henri Parrocel, întorcînd în glumă toată povestea și provocînd rîsul monseniorului, sensibil la orice cuvînt de spirit.

— Cum rămîne cu conversiunea tînărului?

— Gaston este un liber cugetător. Nefiind un practicant, un catolic fervent, *nu vede nici un impediment ca să îmbrățișeze religia* bizantină!

Refuzul lui Gaston de a deveni marchiz papal avusese darul să contrarieze pe boierul rosetesc. Dar se răzgîndi, spunîndu-și:

— Poate că tînărul are dreptate. Faptul că nu vrea să se laude cu o noblețe imaginară dovedește că e un băiat serios. O să-l facem bourbon fără știrea lui. E bine, foarte bine, că va trece la ortodoxie.

Măcar atit. Eu nu mă mai pot impotrivi. Sint in mina lor. Iar dacă m-aş impotrivi, nu m-aş mira să mă pomenesc la „Grand Hôtel de la Terrasse Jouffroy" cu pirdalnicul de Stoeniță, să-mi facă altă soție, in inima Parisului! Foarte bine, domnul Parrocel. Faptul că tinărul va trece la ortodoxie e cel mai important. Înțelege şi dumneata că nu pot să-mi dau fata de soție unui catolic, eu, urmaşul lui Antonie Ruset, care a fost un domn pios şi a fondat atitea aşezăminte pravoslavnice. Celelalte chestiuni le vom discuta mai tirziu. Cred că şi copiii, ca şi noi, sint nerăbdători să facem această cununie. Deci, să ne grăbim!

Gaston şi Muşa primiră cu mare bucurie vestea cea bună. Unchiul Henri purcese la facerea formelor şi, după două săptămini, după ce, printr-un ceremonial simplu şi discret, Gaston Parrocel trecuse la ritul ortodox, se oficiă, cu mare fast, la capela rusă din Paris, unul din martori fiind marele poet Alphonse de Lamartine, căsătoria religioasă a cetățeanului Gaston Parrocel cu domnişoara Maria Rosetti-Drăgoşeşti, principesă moldavă şi pasionată admiratoare a literaților francezi.

*

* *

Februarie 1848. Cu toată asprimea iernii, Parisul petrece. Foarte puțini işi dau seama că ceva foarte grav se va intimpla in curind. De ce n-ar petrece şi cei patru oameni veniți din Moldova depărtată, ca să sărbătorească in oraşul lumină cei optsprezece ani impliniți ai domnişoarei noastre? Acum, domnişoara noastră e doamna Gaston de Parrocel şi-şi trăieşte luna de miere intr-un extaz copilăresc, alături de tinărul ei soț adorat, sub privirile inlăcrimate de fericire ale monseniorului şi ale bunului ei preceptor, monsieur Henri, care, de la o vreme, începe să dispară, ca să hoinărească singur, citeva ore, in Parisul adolescenței sale.

Seara citeşipatru se reunesc şi se duc la spectacole, fie la teatrul de muzică, unde se joacă „Lucia de Lamermoor" sau „Jérusalem", operă in patru acte de un tinăr compozitor italian, Giuseppe Verdi, fie la comedia franceză, unde, printre altele, au văzut şi o noutate, un act fermecător de Alfred de Musset — „Un caprice".

După spectacol aveau masă rezervată in localurile de lux...

Nu departe de hotelul unde locuiau ei, pe-aceeaşi linie cu „Grand Hôtel de la Terrasse Jouffroy", pe „Boulevard des Italiens", colț cu rue Taitbout, se afla vestitul restaurant „Café de Paris", instalat in fostul palat al prințului Demidoff.

Saloanele somptuase, cabinetele particulare, eleganța serviciului, priceperea bucătarilor, raritatea vinurilor şi distincția clientelei făceau din „Café de Paris" primul restaurant nu numai al metropolei, dar şi al întregii Europe.

Veneau acolo figurile cele mai cunoscute ale epocii: scriitori, ziarişti şi artişti celebri, oameni politici, diplomați, străini bogați, fericiți să se amestece printre celebritățile Parisului.

Iată-le, făcindu-şi apariția, după spectacol, incă imbujorate de beția aplauzelor, celebra artistă Dejazet sau vestita M-lle Georges... Iată pe cel mai mare comedian al vremii, Frédéric Lemaître, urmaşul lui Talma... Dar omul acesta inalt, uscățiv, sobru, cu nas acvilin şi cu părul vilvoi, cine e? E Hector Berlioz, compozitorul discutat, contestat,

despre care unii spun că posteritatea il va consacra drept cel mai de seamă muzician al Franței...

Gaston Parrocel arăta tinerei sale soții fiecare dintre aceste celebrități, pe care, cu un an-doi inainte, le mai văzuse pe stradă, prin redacții, la concerte, dar aici, in acest local luxos, niciodată, fiindcă bietul băiat n-avusese nici bani personali, nici vreun prieten bogat care să-l invite la un supeu de nabab, printre oameni ajunși.

Trecea prin fața lui „Café de Paris" ca prin fața unui univers interzis... Dar fără mihnire, fără melancolie, fără o prea arzătoare dorință. Reconstituia, cu imaginația, viața dinăuntrul localului și aștepta, cu demnitate, ziua cind va putea intra și el acolo, cu fruntea sus.

— Dragul meu ! ii spunea Mușa, mingiindu-i mina cu dragoste și compătimire, neputindu-și închipui cum poate cineva să fie atit de sărac încit să nu-și permită măcar atita lucru... Dragul meu micuț !

Mușa era, firește, uimită, încîntată să petreacă unele seri, după reprezentațiile de teatru, de operă sau de concert, la „Café de Paris" sau in alte restaurante la fel... Vinul spumegător, care-i ințepa limba și nările, acea șampanie gustată din cupele inalte și subțiri, numite „flaute", mîncările fine cu care nu era obișnuită, acordurile discrete ale unei orchestre disimulate, toaletele elegante, efluviile de parfumuri, bijuteriile scinteietoare, — toate acestea o îmbătau, o fermecau. Dar conștiința averii ei, posibilitatea de a-și permite orice fantezie, bijuterii, toalete, echipaje o făceau să privească numai cu admirație, nu și cu rivnă, toată acea desfășurare de bogății. Întrucit privește tinerețea și frumusețea, n-avea nimic de invidiat nici uneia dintre splendorile care o înconjurau. Toate privirile, chiar ale femeilor, în primul rind ale femeilor, lunecau într-un suris de admirație pe fruntea pală și pe umerii fragezi, pe miinile aristocratice ale suavei străine.

Și nici lui Gaston, atît de distins, atît de elegant, cu ochii plini de vrajă și de vis, toată acea societate aleasă n-avea ce tinăr să-i opună... Era fericită domnița Mărioara lingă el, măgulită de ocheadele pe care le aruncau dragului ei, de la mesele vecine, unele actrițe sau străinele însoțite de diplomați, care veneau la „Café de Paris" sau aiurea.

Intr-o seară l-a privit mai insistent — și Gaston a întors capul contrariat — o femeie de o frumusețe stranie, cam arogantă.

— O cunoști pe această doamnă ? il întrebă Mușa.

— Personal nu. Dar o știu din vedere și din reputație. E vestita Lola Montès. O călăreață... sau dansatoare. O aventurieră. A sucit multe capete. A făcut multe victime... Acum e metresa ducelui de Morny...

Și Gaston, ca și cum Lola Montès nu l-ar fi interesat in mod special, continuă arătînd pe alta :

— Iată și pe biata M-lle Georges. A îmbătrînit... Nu mai are căutare... Talent mare de actriță n-a avut niciodată. Dar a avut noroc, acum vreo treizeci și cinci de ani, să-i placă lui Napoleon...

Fiecare oaspe al restaurantului „Café de Paris" avea o poveste.

Mușa ar fi vrut să întîlnească acolo, în primul rind, pe Lamartine, pe Victor Hugo, pe Alfred de Musset, pe Honoré de Balzac, al cărui ultim roman — „Rudele sărace" — il cumpărase, peste zi, la o librărie din pasajul Jouffroy... Dar ca romancier nu zări, într-o seară, decit pe Paul de Kock, autor de cărți cu crime și cu polițiști, și pe doi critici, Jules Janin și Arsène Houssaye, de care auzea prima oară. N-o intere-

sau. I-ar fi plăcut să vadă alți oameni, s-ar fi simțit mai bine în alte peisaje ale metropolei; mai mult decît viața de noapte o interesau vechile monumente, podurile Senei, edificiile istorice, care se oglindeau in apele verzui ale fluviului... Muzeul „Louvre", despre care auzise atîtea, acel vechi palat al regilor Franței, unde erau adăpostite comori de artă, a însemnat pentru Mușa o mare decepție... Lăsat în părăsire, cu vestita galerie a lui Appollon, devenită o sală năruită, acoperită de scinduri, cu celelalte săli reci, întunecoase, mucegăite, impăienjenite, îi umplu inima de tristețe. În schimb, o emoționă adînc catedrala „Notre-Dame", despre care află că fusese clădită vreme de două secole... O emoționă, mai ales, acea fără de pereche bijuterie gotică, Sfînta capelă, din curtea Palatului de justiție.

De cîte ori nu-i vorbise despre această sfîntă capelă mătușa ei, coana Marghioala Roznoveanca :

— Fericită ești, maică, că te duci și ai să vezi asemenea minune! Eu aș face drumul de la Iești pînă la Paris pe jos numai să pipăi cutia cu ramura de spini a Mîntuitorului!

— Cum ? întrebase Mușa, înminunată... Cununa de spini a Mîntuitorului se află la Paris?

— Da. Și vîrful lanciei cu care a fost împuns în coastă e tot acolo, în Sfînta capelă. Ramura de spini e închisă în trei cutii: una de aur, a doua de argint, a treia de aramă.

— Zău, tanti?

— Zău! Le-a încuiat însuși regele Franței, Ludovic cel Sfînt, după ce le-a arătat poporului... Le-a dus el singur la biserică, le-a purtat cu smerenie, îmbrăcat în haină călugărească și desculț...

Desculță m-aș duce și eu, maică, în genunchi m-aș tîrî pîn-acolo, să pipăi și lădița unde se află vîrful suliței, cu care a fost împuns în coapsă Domnul nostru Isus Cristos... și buretele, și trestia cu care a fost odăpat cu fiere și oțet... și giulgiul și hlamida... și lemnul sfintei cruci.

— Și cum le-a adunat regele pe toate, tanti Marghiolițo?

— Nu le-a adunat el, le-a adunat împăratul Ierusalimului Baldovin. Franțuz și el. Baldovin al II-lea.

— Și asta se petrecea cam pe cînd, tanti Marghiolițo?

— Acum șase sute de ani. Nemaiavînd bani ca să-și ție oștile, împăratul Baldovin a pus amanet la un cămătar venețian cununa de spini buretele, trestia, vîrful suliței, mantela de purpură și celelalte moaște.

Le zălogea una cîte una și, cum n-avea cu ce să le răscumpere de la cămătar, le scotea, tot una cîte una, regele Ludovic cel Sfînt pînă le-a adunat pe toate într-un singur loc... L-a costat peste trei milioane de franci. Bani din vremea lui, cu altă putere decît azi. Bani scumpi, maică!

În genunchi m-aș tîrî pîn-acolo! Fericită ești că le vei putea vedea! Trei milioane!...

Dar tînăra doamnă Parrocel n-avu norocul să vadă sfintele relicve. I-a spus ghidul, un om de treabă, mustăcios și cărunt, că au fost duse în altă parte să stea la adăpost, pînă s-o mai liniști biata lume.

În schimb, Mușa putu să admire, să se extazieze în fața liniilor lunguiețe și pure ale arhitecturii capelei și mai ales în contemplarea geamurilor cu sfinți, prin care lumina zilei așternea pe lespezi toate irizările curcubeului... Era o întrecere de splendori ale desenului

şi ale culorilor. Faima lor devenise de mult legendară. Se spunea încă din vechime :

— Frumos ca roşul vitraliilor Sfintei capele !

CAPITOLUL XVII

Dintr-o cunoştinţă în alta, prinţul *Rosetti şi fiica sa, precum şi cei* doi Parrocel erau invitaţi la recepţiile cele mai selecte. Muşa arbora de fiecare dată o nouă toaletă, mai încîntătoare una decît alta. In fiecare zi, în fiecare seară, o aştepta o nouă încîntare.

Vizitară feericul castel al florilor, pe Champs-Elysées, lîngă Arcul de triumf... Maestrul italian Giuseppe Daniele dirija orchestra care însufleţea balul florilor.

In antracte şi chiar în timpul dansurilor, se vorbea despre evenimentele zilei : predarea rebelului din Alger, emirul Abd-el-Kader ; moartea principesei Adelaida, sora regelui Louis-Philippe ; închiderea cursurilor de la Collège de France ale lui Jules Michelet şi Edgard Quinet, marii prieteni ai romînilor ; precum şi desfiinţarea catedrei de slavistică a poetului-profet polon Adam Mickiewicz.

Începea să se strice şi vremea. Adierile primăvăratice care întîmpinaseră, la sosirea lor, pe călătorii moldoveni lăsară locul unui vînt aspru, frigului. O epidemie de gripă fu urmarea acestei schimbări *bruşte a temperaturii.*

Dar viaţa îşi urma cursul.

Parisul dansa, cînta, petrecea...

In ziarul „La Presse" încep să apară „spovedaniile" lui Lamartine. George Sand îşi anunţă „Povestea vieţii mele". Sculptorul Brian expune statuia lui Corneille. Face furori circul de maimuţe şi de cîini dresaţi din boulevard du Temple.

Alexandre Dumas e dat în judecată de colaboratorul său Espinay-Saint-Luc, care revendică paternitatea romanului „La Dame de Montsoreau". La Teatrul istoric se pune în repetiţie „Monte Cristo", dramă în unsprezece acte şi patruzeci şi opt de tablouri, de Alexandre Dumas. Piesa se joacă în două seri consecutive.

Sena îngheaţă. Patinorii îşi fac exerciţiile pe pojghiţa care acoperă fluviul, pe bazinul Tuileriilor, pe canalul Saint-Martin... Muşa îşi comandă un delicios costum de sport şi cucereşte toate sufragiile tineretului care, cu atîta eleganţă, alunecă şi dansează pe podeaua de gheaţă.

Astronomii anunţă ivirea unei comete. Semn prost pentru unii, semn bun pentru alţii. In saloanele principesei Narişkina, frecventate de oameni politici, diplomaţi şi gazetari, şi unde e invitat boierul moldav împreună cu ai săi, se vorbeşte de apropiate evenimente grave.

Regele Louis-Philippe e bătrîn. N-are curajul să ia hotărîrile după care jinduieşte ţara. Armata e nemulţumită.

Garda naţională se descompune.

Muncitorii n-au de lucru.

Intelectualii cer libertatea de întruniri, libertatea presei. Cuvintele „patrie" şi „libertate" sînt pe toate buzele. Încep să circule scrierile lui Saint-Simon şi ale lui Charles Fourier, care, cu ani înainte, ceruseră ameliorarea cît mai grabnică a soartei claselor oropsite, a celor mulţi şi săraci. Tot mai mult îşi fac loc ideile socialiste.

Speranţele pe care şi le pusese poporul în Louis-Philippe se iro-

sesc. Oamenii progresului, care îi sprijiniseră primii ani de domnie, văzuseră în el pe realizatorul dezideratelor populare. Dar ultimii săi ani de guvernare fuseseră o decepție. Spirit independent, înaintat, înzestrat cu experiența pe care o cucerise în exil, legăturile lui cu suveranii și oamenii de stat străini, — toate acestea făceau din fiul regal al unui regicid nădejdea națiunii franceze.

Dar Louis-Philippe nu numai că n-a dat țării instituții democratice pornite dintr-o inițiativă personală, dar nici măcar n-a aplicat, prin imitație, justiția gratuită pentru săraci, ca în Piémont, băncile agricole, ca în Germania, cetățile muncitorilor și alte instituții europene menite să îmbunătățească viața socială.

Îmbătrînind, se lăsa tot mai mult stăpînit de spiritul despotic. Guvernele care se succedau la conducerea Franței aparțineau dinastiei, nu țării. Burghezia, pe care se străduise s-o ridice, nu reprezenta o temelie solidă nici pentru el personal, nici pentru națiunea însăși. L-a părăsit îndată ce au început zilele grele din februarie 1848.

*
* *

Un cer acoperit de nori cenușii și grei apasă.

Orașul fierbe. Suferințele, patimile, atîta vreme înăbușite, colcăie, izbucnesc. Prefectul poliției începe să ia măsuri de apărare.

Parisul e înconjurat de un zid de baionete, care se vor stringe și vor înăbuși răscoala înainte ca ea să-și fi dat roadele. Treizeci și șapte de mii de soldați sînt gata să răstoarne baricadele, să incendieze casele unde-și vor face cuib revoluționarii. Tunurile sînt gata să tragă.

21 februarie 1848.

Încă din zorii zilei, poporul e pe străzi. Ce înseamnă aceste desfășurări de forțe militare? se întreabă cetățenii. De ce nu sîntem lăsați să vorbim în piețele publice?

Deodată s-aude un cor cîntînd „Marseilleza". Inimile cresc. Șapte sute de studenți vin dinspre biserica Madeleine cîntînd imnul național, înflăcărînd mulțimea, care pornește, în coloane strînse, prin Piața Concordiei, spre palatul Bourbon. Un cordon de garzi municipali, cu baionetele întinse, oprește marșul. Din rîndul manifestanților se desprinde un tînăr care, sfîșiindu-și haina, arătîndu-și pieptul, strigă soldaților:

— Trageți!

Dar nici un glonte nu pornește.

Această ezitare a plutonului încurajează poporul, care năvălește spre palatul Bourbon, unde se țin ședințele Camerei deputaților.

Iată garzii călări, veniți să oprească invazia.

— Trăiască dragonii! strigă mulțimea, și dragonii se opresc, înfrățiți cu frații lor fără arme. Ofițerul care comandă pe călăreți își vîră sabia în teacă. E triumful forței morale asupra puterii despotice. Dinastia e învinsă!

Trupe noi sosesc să împrăștie populația pariziană, care se recompune. Se aduc tunuri. Pichete de infanterie, escadroane de vînători și de garzi municipali vin să respingă pe manifestanți. Aceștia încep să arunce cu bolovani. Soldații își taie drum răsturnînd, rănind femei, copii și bătrîni. Moartea unei bătrîne și sîngele unui lucrător cu gîtul retezat întărîtă mulțimea. Trei zile au ținut aceste lupte. În tot Parisul se ridică baricade. Posturile izolate sînt atacate. Lucrătorii dezar-

mează grupurile de soldați. Careta monarhului e arsă în plața palatului regal.

Plouă. Noroiul îngheață peste noapte. A doua zi, hărțuielile reincep. Dar soldații își fac datoria fără nici un entuziasm.

Mulți dintre ei fraternizează cu rebelii. Oamenii politici discută între ei, caută soluții împăciuitoare. In zadar! O dată dezlănțuită, revoluția își urmează cursul.

Gaston e agitat. Se aruncă, frenetic, în mișcarea ce cîștigă tot mai mult teren, secondind pe maestrul și patronul său, Alphonse de Lamartine, care în parlamentul lui Louis-Philippe dăduse dovada unui mare spirit de independență și era chemat să stea în fruntea revoluției.

In numele libertății și al progresului popoarelor, el a găsit accentele cele mai patetice:

— Nu știu dacă armele încredințate bravilor noștri soldați vor fi mînuite, toate, de miini prudente. Cred. Sper. Dar dacă baionetele vor veni să sfișie legea, dacă puștile ne vor trimite gloanțe, ceea ce știu, domnilor, este că vom apăra, intii cu glasul nostru, apoi cu piepturile noastre, instituțiile și viitorul poporului!

Gaston e entuziasmat de patronul său. Alphonse de Lamartine i se pare centrul acestei revoluții, începutul și sfirșitul. De la el pornesc revendicările populare, el va răsturna dinastia, el va conduce republica de miine.

— Dar ceilalți scriitori ce fac? îl întreabă pe Gaston tînăra-i soție, înflăcărată și ea de evenimentele care se precipită și care pun o neașteptată notă de eroism și de primejdie în feerica lor lună de miere.

Ce face Alexandre Dumas, despre care știa că jucase un rol activ în revoluția de la 1830?

Alfred de Musset ce face?

Dar Victor Hugo?

Honoré de Balzac nu s-a mai întors din Polonia?

Nu, nu se putea ca marii poeți și romancieri — pentru ea adevărații conducători ai popoarelor — să nu stea în fruntea unei atit de importante mișcări, menită să dezrobească Franța și Europa întreagă.

Dar scriitorii, pare-se, nu erau cu toții pentru schimbarea de regim. Alfred de Musset, de pildă, a fost consternat auzind că s-a dezlănțuit minia parizienilor.

Sănătatea lui șubredă, urmările pasiunilor și exceselor sale, gloria lui recentă de dramaturg, pe care o vedea amenințată prin răsturnarea orinduirii de stat, legăturile lui cu familia regală, prietenia cu ducele de Orléans și, în general, aversiunea lui pentru politică:

La politique, hélas! Voilà notre misère!
(Politica, vai, iată ticăloșia noastră!)

il împiedicau să se avînte în focul generator.

Balzac, abia reintors din Polonia, era cunoscut ca legitimist și antirepublican.

Temperament clocotitor, Victor Hugo ieșise în stradă de la primele rumori ale populației pariziene.

In plină bărbăție (avea în 1848 patruzeci și cinci de ani, cu cincisprezece ani mai puțin decît Lamartine), celebru de un sfert de secol, „pair de France", senator numit de Louis-Philippe, care îl prețuia, Victor Hugo nu putea sta ca un martor impasibil la acest curent social. Se aruncă în vîltoare, dar nu de partea revoluționarilor îndîr-

ţiţi. Ar fi vrut ca toate să se petreacă în linişte: trecerea de la vechiul regim la cel nou să se facă prin instituirea unei regenţe, care să prezideze alegeri libere şi să fixeze, prin voinţa poporului, noua formă de guvernămînt.

Iată-l în faţa bisericii Madeleine, iată-l în piaţa Bastiliei perorînd, căutînd să cîştige mulţimile pentru regenţa ducesei de Orléans, care va domni pînă la majoratul contelui de Paris, nepotul lui Louis-Philippe şi moştenitorul tronului.

Dar miile şi miile de cetăţeni întărîtaţi resping propunerea poetului admirat, pair al Franţei.

— Jos regenţa!

Un lucrător strigă:

— Să tacă „pairul de Franţa"! Jos cu „pairul de Franţa"!

Şi-şi îndreaptă puşca spre Victor Hugo. Poetul îl fulgeră cu privirea şi îi strigă cu o voce atît de puternică încît linişte se face.

— Da, sînt pair de Franţa şi vorbesc ca un pair de Franţa... Am jurat credinţă nu unei persoane regale, ci monarhiei constituţionale! Pînă cînd nu va fi stabilit un alt guvernămînt, e datoria mea să apăr pe acesta!

— Nu vrem regenţă!

— Trăiască republica! se auzi din mulţime.

— Moarte pairului de Franţa! strigă din nou muncitorul de adineauri şi se pregăti să tragă în Victor Hugo.

Dar un lucrător tînăr acoperi cu corpul său pe poet, imobilizînd braţul înarmat al celuilalt, şi strigă:

— Nu! Respect pentru marele bărbat!

Şi Victor Hugo putu să treacă mai departe.

Ducîndu-se la Hôtel de Ville — primăria Parisului, pe care o luaseră în stăpînire răsculaţii şi unde se instalase guvernul provizoriu, prezidat de Lamartine, — un om din mulţime îl aprostrofă:

— Cetăţene Victor Hugo, să strigi „Trăiască republica"!

— Eu nu strig nimic din ordin! răspunse Victor Hugo. Dumneata înţelegi ce e libertatea? Eu o practic! Astăzi voi striga „Trăiască poporul", fiindcă lucrul acesta îmi place. În ziua cînd voi striga „Trăiască republica"! o voi face fiindcă aşa voi voi!

— Are dreptate! murmurară cîţiva spectatori ai scenei, şi poetul îşi făcu loc prin. mulţime.

Gaston, instalat la Hôtel de Ville, ca secretar al lui Lamartine, povesti, emoţionat, familiei, această scenă:

„Am avut azi onoarea să introduc pe Victor Hugo la domnul Lamartine. Vestibulul era plin de lume, tot felul de solicitatori. În cabinetul patronului se aflau cîţiva colegi de-ai săi, membri ai cabinetului. Cînd a intrat Victor Hugo, domnul Lamartine, care purta pe piept o eşarfă tricoloră, se ridică de pe scaun şi se îndreptă, cu mîna întinsă, spre ilustrul oaspe.

— A! Iată-te printre noi, Victor Hugo! Republica se va mîndri cu un colaborator de seamă!

— Nu te grăbi, dragul meu! N-am venit decît să strîng mîna prietenului meu Lamartine! Poate că nu ştii că-n vreme ce dumneata combăteai, ieri, regenţa, la Cameră, eu o apăram în piaţa Bastiliei!

— Ieri, ca ieri; astăzi, însă, nu mai există nici regenţă, nici regalitate! Nu se poate ca Victor Hugo să nu fie republican!

— În principiu, da, sînt! După părerea mea, republica este sin-

gurul guvernămînt raţional, singurul vrednic de naţiuni. Republica universală va fi cel din urmă cuvînt al progresului!

In acel moment se apropiară de cei doi mari poeţi şi cetăţeni miniştrii Arago şi Armand Marrest, care ţineau în mînă un plic.

— Scumpul meu prieten, zise Lamartine, întinzînd lui Victor Hugo acel plic, iată brevetul, semnat de noi toţi, prin care eşti numit primar al arondismentului dumitale!

— Vă mulţumesc, dar nu pot primi...

— De ce? întrebă Arago. Nu este o funcţie politică şi nici retribuită. Eşti iubit şi respectat în circumscripţia dumitale.

Victor Hugo răspunse:

— Autoritatea mea morală nu poate decît să piardă devenind oficială!

Lamartine îl trase lîngă fereastră şi-i spuse:

— Nu o primărie vreau pentru dumneata, ci un minister! Victor Hugo, ministrul de instrucţie al republicii!...

Nu ştiu ce-au mai vorbit cei doi prieteni, îşi încheiă Gaston, povestirea, fiindcă nu i-am mai auzit. Am avut, însă, impresia că nu prea se înţelegeau." [1]

Zgomotul unor împuşcături răsună în stradă... Apoi se făcu linişte.

Un băiat aduse prînzul domnului de Lamartine: cîteva costiţe fripte, pe care patronul voi să le împartă cu Victor Hugo, dar ilustrul oaspe dejunase. Preşedintele guvernului provizoriu al celei de-a doua republici franceze, flămînd ca un lup (amiaza trecuse de mult), mîncă acele costiţe şi pîinea, fără cuţit şi fără furculiţă, sfişiindu-le cu mîna şi cu dinţii — băiatul care-i servise abia găsise mîncarea, necum furculiţă şi cuţit!

*
* *

In dimineaţa zilei de 24 februarie, ştirile care se aduc bătrînului rege închis în palatul Tuileriilor sînt catastrofale. Mai multe cazărmi cad în mîna răsculaţilor. Impuşcăturile se apropie de reşedinţa regală.

Poporul cere punerea în libertate a tuturor cetăţenilor arestaţi,

---

[1] In amintirile sale despre zilele din februar 1848, vorbind de propunerea de a fi ministrul de instrucţiune publică al republicii, Victor Hugo scrie:

— Doar eşti republican! îmi spuse Lamartine.

— Republican... în principiu! i-am răspuns... Ieri, însă, eram „pair de France" şi eram pentru regenţă. Socotind republica prematură, voi fi şi azi pentru regenţă!

— Naţiunile sînt deasupra dinastiilor! reluă Lamartine. Şi eu am fost regalist...

— Dumneata ai fost deputat ales de naţiune, în vreme ce eu am fost „pair" numit de rege...

— Alegîndu-te în termenii constituţionali, regele n-a făcut decît să onoreze înalta Cameră şi să se onoreze pe el însuşi!

— Iţi mulţumesc, i-am răspuns, dar dumneata vezi lucrurile în afară, iar eu privesc în propria-mi conştiinţă! (Victor Hugo în „Choses vues").

darea în judecată a miniştrilor demisionaţi, abolirea legii presei şi o mare reformă electorală.

La ora 11, furia mulţimilor merge mai departe.

Regele trebuie să plece şi să se proclame republica. Autoritatea civilă şi cea militară nu mai pot rezista presiunii populare, nu-şi mai pot impune hotăririle.

„Regele să abdice înaintea amiezii, fiindcă după-amiază ar fi prea tirziu!

La ora trei după prînz, familia regală îşi face bagajele în palatul Tuileriilor, pe care nu-l mai poate apăra nimeni."

Muşa asculta fermecată noutăţile aduse de tînărul ei soţ şi era mîndră să-l vadă amestecat in asemenea importante evenimente, alături de oamenii cei mai de frunte ai Franţei.

Gaston stîrnea şi admiraţia socrului său, fericit că ginerele său a ajuns in primele rînduri ale luptătorilor pentru democraţie şi libertate. Îi prevedea un mare viitor. Băiatul îi va fi de folos lui însuşi, in pregătirea ascensiunii de mîine.

Cit despre Henri Parrocel, e inutil să mai spunem cu cită bucurie îşi vedea nepotul urcînd, treaptă cu treaptă, scara succesului.

Nu şi-ar fi inchipuit niciodată că realitatea va întrece visurile sale de la Drăgoşeşti, vise întreţesute cu socoteli prozaice în administrarea domeniilor monseniorului.

Copila, care mai acum cîteva săptămîni era zăvorită într-un schit din Carpaţii Moldovei, domniţa atît de singuratică în tristul conac părintesc, se simţea mîndră să se afle în inima Parisului, să audă din gura iubitului ei atîtea lucruri extraordinare, să trăiască ea însăşi clipe atît de mari din istoria Franţei.

Nu va uita niciodată zgomotul împuşcăturilor, strigătele mulţimii, discursurile ţinute la răspîntii, chemarea baricadelor, incendiile aprinse pe alocuri, sîngele împrăştiat pe străzi şi în pieţe, iureşul mulţimii, scînteierea baionetelor, înfrăţirea dintre soldaţi şi mulţime.

Scena care a impresionat-o mai mult decît oricare alta a fost participarea, alături de tatăl şi de tînărul ei soţ, alături de bunul ei preceptor Henri Parrocel, la asaltul dat de popor palatului Tuileriilor.

Era în dimineaţa zilei de 25 februar 1848.

Mulţimea, înarmată şi hotărîtă să lupte pînă la primejduirea vieţii, invadase parcul, înainta spre palat, aşteptîndu-se la o cumplită rezistenţă.

Dar nu s-a întîmplat nimic.

Armata nu se vedea. Regele Louis-Philippe fugise. Răzvrătiţii năvăliră pe poarta monumentală, urcară pe scara cea mare, înaintară, pătrunseră pe coridoare pînă în sala tronului.

Bărbaţi îmbrăcaţi în bluză de lucrător, femei, copii, bătrîni înaintau într-un freamăt eroic, într-o generală înfrăţire, în strigătele unanime: „Trăiască republica!".

Eroismul le sporea pe măsură ce nu întîmpinau nici o rezistenţă.

Printre cei dintîi, iată pe moldovenii noştri: Arkip Rosetti, Muşa Rosetti-Parrocel, Gaston Parrocel, Henri Parrocel, împinşi, aproape striviţi de cei care vor să ajungă mai repede pe treptele tronului.

În inimile lor pulsează vitejia. Nu va trece mult şi vor trăi la ei acasă aceeaşi scenă înălţătoare. Conacele domneşti din Iaşi şi din Bucureşti vor fi la fel asaltate de mulţime. Mihalache Sturdza şi George Bibescu, asemenea lui Louis-Philippe, nu vor şti cum să-şi ia mai repede tălpăşiţa.

Cei patru companioni de la Drăgoşeşti inaintează cu greu prin mulţime.

Un domn scurt, gras şi gros, aproape pătrat, cu o înfăţişare de mic-burghez, cu faţa buhăită şi palidă, cu părul lung dat pe spate, cu o mustăcioară mică şi cu o guşă proeminentă, auzindu-i vorbind altă limbă şi impresionat, poate, de distincţia boierului nostru şi de frumuseţea acelei tinere şi elegante femei brune, li ajută să înainteze spunind celor dimprejur:

— Faceţi loc, vă rog! Sînt nişte străini... Să-i lăsăm să treacă inainte.. legea ospitalităţii!

Rindurile se desfac, cei patru, in frunte cu Muşa, mai entuziasmată decît toţi, inaintează. Pe treptele tronului s-a urcat acum un bărbat tinăr şi palid, cu părul lung şi bărbuţa castanie, strins in redingota neagră.

Arkip Rosetti îl recunoaşte, atrage atenţia celorlalţi:

— *Uite pe Nicu* Bălcescu!...

Într-adevăr, acel tinăr întreprinzător era istoricul şi luptătorul muntean Nicolae Bălcescu, care smulgea o fîşie din catifeaua roşie a tronului de curînd părăsit.[1]

Mulţimea inainta. Ocrotiţi de cetăţeanul mic şi îndesat care le făcuse loc, Gaston şi Muşa ajunseră la treapta cea mai înaltă a tronului.

Muşa smulge o bucată din catifeaua regală şi o filfiie ca pe un trofeu. Avea ochii inflăcăraţi... Un fior de măreţie o cutreiera. Va fi cea mai mare zi din viaţa ei!

E rindul lui Arkip Rosetti să facă gestul revoluţionar.

Dar in momentul cind intinse degetele şi pipăi velurul roşu, gata să-l sfîşie, simţi că acel velur il arde. Mina îi căzu ca la o poruncă venită din adinc de veacuri. Boierul moldovean păli, se uită în jurul său, ca un om buimăcit de somn. Se trezea, brusc, dintr-un vis, din frămîntările care il cutreierară pînă atunci. Doi oameni, două porniri se zbuciumau în el de citeva zile, de cînd mulţimea pariziană ieşise in stradă. Pe de o parte, iată pe castelanul care în izolarea de la Drăgoşeşti, în ciuda şi umilirea de a fi scos dintr-o înaltă dregătorie a ţării, nu visa decit răsturnarea şi o orînduire nouă care să-i redea locul cuvenit, dacă nu altul mai mare. Această pornire adincă se impietise, la suprafaţă, cu ideile de democraţie şi progres, ce stăpineau tineretul moldo-valah. Se credea şi el, boierul Arkip, un revoluţionar Ajutase cu bani grei pe cei ce pregăteau ziua de miine şi o făcuse din toată inima.

Influenţa omului său de încredere, franţuzul Henri Parrocel, apoi sosirea tinerească a lui Gaston Parrocel, înrîurirea acestuia asupra Muşei, avintul inflăcărat al copilei şi toată acea atmosferă de entuziasm revoluţionar care-l învăluia de la o vreme îl prinseseră in valul lor năvalnic, îl împingeau şi pe el spre limanul visat.

Dar, alăturîndu-se mulţimii care copleşea palatul Tuileriilor, impins de ea, legănat, îmbrincit, dus de curentul care nu cunoştea întoarcere, strănepotul lui Antonie Vodă Ruset incepea să fie neliniştit:

— Ce caut eu aici? Ce legături am eu cu plebea aceasta, care izgoneşte un suveran? Astăzi Louls-Philippe, miine Mihail Sturdza

---

[1] O bucată din această făşie, Nicolae Bălcescu a trimis-o în ţară lui Vasile Alecsandri, împreună cu cîteva rînduri.

şi, după Sturdza, poate eu însumi voi cunoaşte furia poporului, alungarea din scaunul cu greu dobîndit.

Iată, cei din jurul meu, oamenii aceştia din mahalalele Parisului se uită şi ei la mine parcă întrebîndu-mă: „Ce cauţi aici?".

Nu. Nu trebuia să viu! Muşa n-avea decît să poftească aici cu Gaston al ei, să-şi îndeplinească şi această curiozitate. 'Noua plăcere pariziană... Sînt tineri, n-au nici o răspundere. Gestul de azi nu-i angajează la nimic.

Dar eu? Ce caut eu aici? Această catifea roşie, pe care o sfîşie adunătura de pe uliţi, nu este oare simbolul tuturor măririlor, al tuturor puterilor, al tuturor averilor? Ce mai însemnăm noi, cei puternici, fără măriri şi fără avere? Tronul e stabilitatea bogaţilor, e paznicul moşiilor şi al aurului nostru... Şi eu să-i sfîşii augustul înveliş, să mă confund cu toată pleava aceasta, cu toţi derbedeii aceştia nemîncaţi, cu capul plin de născocirile foamei?

Ca lovită de trăsnet căzuse mîna boierului în clipa cînd o apropiase de purpura regală. Dar avu prezenţa de spirit să nu se dea de gol.

Acea ezitare el o transformă într-un gest de politeţe faţă de bărbatul scund, buhăit şi palid, al cărui chip trăda o suferinţă tăinuită şi care-i ajutase să ajungă pînă la tron.

— Après vous (după dumneavoastră), domnule!... îl îmbie elegantul străin. Cetăţeanul rupse şi el un petic roşu, coborî treptele şi voi să treacă.

Surîzător, Arkip Rosetti se apropie de el, îl opri şi-i spuse:

— Vă mulţumesc din toată inima, domnul meu! Daţi-mi voie să mă prezint: principele Arkip Rosetti, din Moldavia!

Şi-i întinse, cu graţie majestuoasă, mîna cu degete lungi, încărcate de inele.

Cetăţeanul modest se înclină, strînse, în mîna grăsuţă, cu degete scurte şi groase, mîna splendidă a impozantului senior şi se recomandă, la rîndu-i:

— Honoré de Balzac!

SFÎRŞIT

Citiți
cărțile de popularizare
a ȘTIINȚEI și TEHNICII
COLECȚIA S.R.S.C
Știința pentru toți
STIINȚA INVINGE

2012

CLUB COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

cpsf.info

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire, muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
aviligheorghe
krokodylu
progressivefan3
car_deva
coolio
fractalus
panionios
nid68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala!)

APARE DE TREI ORI PE LUNĂ - PREȚUL 1 LEU